

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zdravotně sociální fakulta

Sociální status podmíněný prací

Diplomová práce

Vedoucí práce

Doc. Mgr. et Mgr. Jitka Vacková, Ph.D.

Autor práce

Bc. Hana Špičková

Datum odevzdání práce

22. 8. 2012

Abstrakt

Ze sociologických výzkumů, které byly zrealizovány v posledních letech, se můžeme dozvědět mnoho zajímavých faktů. Můžeme zjistit, jaká jsou v současné době prestižní povolání, jaká prestižní nejsou, jaký je sociálně ekonomický status jedinců, jaká je subjektivní sociální distance k profesím a řadu zajímavých výzkumů zaměřených na profesi, prestiž povolání a sociální status. Sociologické výzkumy zohledňují, jak objektivní hledisko, tak i subjektivní hledisko dané skutečnosti s ohledem na danou demografickou a ekonomickou situaci ve společnosti. Některé zmíněné sociologické výzkumy byly porovnány s výsledky této práce, která se zajímala o subjektivní vnímání sociálního statusu respondentů, a jak riziková profese ovlivňuje jejich zdravotní stav.

Moje práce je dělena do třech částí. Hlavní témata jsou: Společnost, Práce a Zdravotní stav. První část se týká pojmu společnost, ze které vycházejí další koncepty, důležité pro tuto práci. Druhá část teorie byla zaměřena na pracovní profese výběrového souboru respondentů, na prestiž jejich povolání a na současnou mezinárodní klasifikaci zaměstnání. Poslední část teorie byla zaměřena na pojmy zdraví, nemoc, zdravotní stav a na sociální determinanty zdraví.

Cílem práce bylo zjistit, jak vybraní respondenti subjektivně vnímají svůj sociální status, zda vybrané struktury zaměstnání (vzdělání, příjem, pozice v zaměstnání) mají vliv na sociální status respondenta a jaký vliv má druh vykonávané profese na subjektivně deklarovaný zdravotní stav. V práci byly stanoveny tři výzkumné otázky, které kopírovaly obsah stanovených cílů:

- Jaký je subjektivní sociální status respondentů?
- Mají vybrané struktury zaměstnání vliv na sociální status respondenta?
- Má vykonávaná profese vliv na subjektivně deklarovaný zdravotní stav?

Ve výzkumné části práce jsem vzhledem ke stanoveným cílům využila formu kvalitativního výzkumu. Ke sběru dat jsem použila výzkumnou metodu dotazování a s ní spojenou výzkumnou techniku polostrukturovaného rozhovoru. Výzkumný soubor tvořilo osm respondentů z řad pracovníků Policie České republiky, Hasičského záchranného sboru České republiky, Zdravotnické záchranné služby a z horníků pracujících v uranových dolech s diferenciací dle věku.

Práce by mohla sloužit k rozšíření povědomí o jednotlivých pracovních profesích. Může dále sloužit i jako inspirace pro další výzkumné šetření.

Abstract

From the sociological research realized in last years we can learn many interesting facts. We can find out what are currently the prestigious profession and what are not, what is the socio- economic status of individuals, what is the subjective social distance to the profession and many interesting research focused on the profession, prestige of the profession and social status. Sociological research take account of the objective viewpoint and on the subjective viewpoint regarding to the demographic and economic situation in the society. Some of the named sociological researches were compared with the results of this work that was interested in the subjective perception of respondent's social status, and how risky profession affects their health.

My diploma thesis is divided into three parts. The main themes are: the company, work and state of health. The first part of the theory is focused on the concept society based on other concepts important for this thesis. The second part focuses on the theory of professions working sample of respondents to the prestige of their profession and to the international classification of employment. The last is engaged in the concepts of health, illness, health and social determinants of health.

The aim of this work was to determine how the respondents perceive their subjective social status, whether the selected structure of employment (education, income, occupational position) affect the social status of the respondent and the effect on the type of profession declared subjective health. The work set up three research questions, which copied the contents of its objectives:

- What is the respondent's subjective social status?
- Do the chosen structures of employment have any influence on the social status of the respondent?
- Do the exercised profession has any influence on the subjective declared health?

Because of the set aims, I used the form of qualitative research. To collect data I used research method and its associated questioning research structured interview technique. The research group consisted of eight respondents from the staff of the Czech Police, Fire and Rescue Service of Czech Republic, Ambulance Service and the miners working in uranium mines with differentiation according to age.

The work could serve to expand awareness of the different professions working. It may also serve as inspiration for further research.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s §47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné databázi STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích

Datum

Bc. Hana Špičková

Poděkování

Děkuji vedoucí práce, **Doc. Mgr. et Mgr. Jitce Vackové, Ph.D.** za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Dále děkuji své rodině a přátelům, kteří mi byli velkou oporou.

OBSAH

Úvod.....	8
1 SOUČASNÝ STAV	10
1.1 Společnost	10
1.1.1 Sociální struktura společnosti	10
1.1.2 Sociální stratifikace.....	12
1.1.2.1 Moc a prestiž	12
1.1.3 Stratifikační systémy.....	13
1.1.3.1 Stratifikační systém podle Marxe	13
1.1.3.2 Stratifikační systém podle Webera	16
1.1.3.3 Srovnání stratifikačních systémů Marxe a Webera.....	17
1.1.4 Sociální status	17
1.1.5 Sociální mobilita	20
1.1.6 Sociálně ekonomická a sociálně kulturní nerovnost.....	21
1.2 Práce.....	23
1.2.1 Klasifikace zaměstnání CZ- ISCO.....	24
1.2.1.1 Konstrukce klasifikace CZ-ISCO.....	25
1.2.1.2 Metodika klasifikace CZ-ISCO.....	25
1.2.1.3 Zařazování zaměstnávání do klasifikace CZ-ISCO.....	28
1.2.2 Prestiž povolání.....	28
1.2.3 Pracovníci Policie ČR.....	30
1.2.4 Pracovníci Hasičského záchranného sboru ČR	32
1.2.5 Pracovníci Zdravotnické záchranné služby	34
1.2.6 Pracovníci uranových dolů	35
1.3 Zdravotní stav.....	37

1.3.1	Sociální determinanty zdraví	39
1.3.2	Sociální status ve vztahu ke zdravotnímu stavu	41
2	CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY	43
2.1	Cíl práce	43
2.2	Výzkumné otázky.....	44
3	METODIKA.....	45
3.1	Kvalitativní výzkum.....	45
3.2	Charakteristika výzkumného souboru.....	46
4	VÝSLEDKY.....	47
5	DISKUZE.....	84
6	ZÁVĚR.....	93
7	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	95
8	KLÍČOVÁ SLOVA.....	102
9	PŘÍLOHY	103

Úvod

V současné době narůstá mezi obyvatelstvem České republiky stále větší nespokojenost se sociálními podmínkami a úlohou státu v této problematice. Lidé se cítí nedoceněni, nevidí v sociální politice podporu a pomoc, kterou nám má zaručovat Ústava ČR. Stále více nabývají dojmu, že jejich každodenní pracovní nasazení není řádně zapláceno či oceněno společností. Mnoho z nich pak ztrácí chuť vzdělávat se, pracovat na sobě, zlepšovat své schopnosti a dovednosti. K čemu také, když tabulkové platy hovoří jasně. Ať je člověk aktivní či si pracovní dobu pouze „odsedí“, bude jeho výplatní páska vypadat stále stejně. Zřetelněji se tento problém objevuje v profesích, kde zaměstnanci nasazují své životy nebo se vystavují zdravotním rizikům. V těchto případech lze očekávat pocit křivdy, či alespoň nespokojenosti v daleko větší míře než u ostatních. Z výše uvedeného důvodu jsem si zvolila toto téma ke zpracování. Záměrem bylo zjistit, jak subjektivně respondenti vnímají svůj sociální status, a jak riziková profese ovlivňuje jejich zdravotní stav.

Teoretická část této práce byla pro přehlednost rozčleněna do tří hlavních témat: Společnost, Práce a Zdravotní stav. Společnost je do terminologie zařazena, protože se jedná o ústřední termín sociologie, ze které vychází pojmy: sociální struktura společnosti, sociální stratifikace, sociální status a sociální mobilita. Sociální status má svůj určitý vývoj a zařazení, proto první třetinu své práce věnuji tomuto tématu. Druhá třetina je zaměřena na pracovní profese výběrového souboru respondentů, na prestiž jejich povolání a na současnou mezinárodní klasifikaci zaměstnání. Poslední třetina zahrnuje zdravotní stav a sociální determinanty zdraví.

Výzkum byl prováděn kvalitativní formou, metodou dotazování a s ní spojenou výzkumnou technikou polořízeného rozhovoru. Pro výzkum práce byly vybrány čtyři rizikové pracovní profese. Výzkumný soubor tvořilo osm respondentů z řad Policie České republiky, Hasičského záchranného sboru České republiky, Zdravotnické záchranné služby a poslední čtvrtou profesí tvořili horníci pracující v uranových dolech.

Cílem diplomové práce bylo zjistit, jak vybraní respondenti subjektivně vnímají svůj sociální status, zdali zvolené struktury zaměstnání mají vliv na sociální status

respondenta, a jak ovlivňuje druh vykonávané profese subjektivně deklarovaný zdravotní stav.

.

1 SOUČASNÝ STAV

1.1 Společnost

Ústředním termínem sociologie je **společnost**, její vymezení nejsou však jednotná. Machonin (1996) označuje soudobou společnost jako historicky ustálený soubor lidí žijících v určitých přírodních a kulturně civilizačních podmínkách a ve vzájemných vztazích. Dufková (2008) společnost popisuje jako největší sociální skupinu, na které se člověk podílí, ale zároveň ve společnosti spatřuje politicky a ekonomicky soběstačnou skupinu lidí obou pohlaví, všech věkových skupin, kteří sdílejí společnou kulturu, hodnoty, území, kteří respektují vlastní instituce, normy a kulturní vzorce.

Jandourek (2001) popisuje společnost jako skupinu individuí, která se vyznačuje zvláštní kulturou a je nezávislá na jiných kulturách, jedinec se proto musí učit orientovat a jednat. Jandourek (2003) dále společnost definuje i výčtem některých vlastností, jako například ohraničeným teritoriem, přítomností obou pohlaví, všech věkových kategorií, obnovované sexuální reprodukci a v neposlední řadě vlastnictvím organizačních forem a kulturou.

Podle Duffkové (2008) společnost můžeme popsat i tím, že vzniká všude tam, kde si jednotlivec aktivně uvědomuje existenci druhých lidí, vstupuje s nimi do vztahů, komunikuje s nimi, (ne) vědomě respektuje existenci určitého řádu (norem, kulturních tradic), a podle toho koriguje své cíle a chování.

1.1.1 Sociální struktura společnosti

Každý systém má svůj specifický skelet, tedy skladbu vzájemně propojených prvků, které ho vytváří. Společnost není výjimkou. Má svoji charakteristicky uspořádanou a reálně existující síť vnitřních vztahů mezi jedinci a skupinami, případně mezi skupinami navzájem, jež je stanovena a udržována prostřednictvím sociálních institucí. Uvažovat lze rovněž o ustálené síti pozic a rolí. Svým způsobem jde o vše, co společnost drží pohromadě, tedy nejde jenom o počet a typ prvků (jedinců, skupin

a dalších sociálních útvarů), ale zejména o charakter jejich vzájemných vztahů. Všechno toto věda označuje jedním pojmem, a to **sociální struktura** (Dufková, 2008, s 24).

Podle Buriánka (2001) sociální struktura vyjadřuje uspořádanost společnosti, její základní statický aspekt. Jedinec v interakci se společností se ocitá v určitém mocenském postavení, kdy zaujímá určité pozice, které se v průběhu času modifikují.

Duffková (2008) ve společnosti poukazuje na struktury, které dělí dle pohlaví, věku, etnicity, národností, profesí, majetku a finančních příjmů, sexuální orientace, politické, náboženské nebo životněstylové orientace.

Havlík (2007) definuje sociální strukturu podobně jako ostatní autoři, navíc dodává, že struktura společnosti je jen relativně stabilní, ve skutečnosti se struktura mění pod vlivem vnitřních a vnějších faktorů, které působí díky vzájemným interakcím lidí, nebo důsledkem makrosociálních pohybů a velkých historických událostí. Dále udává, že stávající sociální struktura je důsledkem dějů minulých, ale současně je i východiskem a faktorem možných dějů budoucích.

Havlík (2007) v rámci sociální struktury zmiňuje i společenskou diferenciaci. Udává, že podle rozličných kritérií členění můžeme jednotlivce zařadit do různých kategorií, souborů či skupin. Záleží, o které diferenciacní hledisko se opíráme, podle toho se jedná o členění horizontální, nebo vertikální, které umísťují jedince na určitém společenském žebříčku. Šanderová (2000), také sociální strukturu propojuje s pojmem sociální diferenciaci. Tento pojem vysvětluje, jako spolupráci lidí, kteří se dělí o činnosti, které jsou důležité pro jejich obživu. Každý má jiné předpoklady k výkonu profese, specializace dále vede ke zvyšování určitých dovedností a k lepšímu využití lidského potenciálu. Sociální diferenciaci neznamena pouze dělbu práce v užším slova smyslu. Jedinci, kteří mají určitý status a s nimi propojené role mají právo rozhodovat, proto je možné sociální diferenciaci rozlišit na vertikální (nadřazení a podřazení) a horizontální (rovnocenná hierarchie). Pro vyspělou moderní společnost je typický vysoký stupeň diferenciaci, která vede k vysoké specializaci jednotlivých profesí. Struktura zaměstnání v moderní společnosti představuje jednu z nejdůležitějších sociálních struktur společnosti.

1.1.2 Sociální stratifikace

Sociální stratifikaci popisuje Katrňák (2005) jako dva typy nerovností- nerovnosti v životních podmínkách a nerovnosti v životních šancích. Na nerovnosti v životních podmínkách poukazuje ke skutečnosti, že v každé společnosti a historickém období se lidé liší ekonomickými, sociálními nebo symbolickými zdroji. Jedinci nebo celé rodiny žijí v rozdílných materiálních podmínkách. Nerovnost v životních šancích znamená, že v jednotlivých společnostech se lidé liší v možnostech, které mají, aby získali zdroje a privilegia, díky tomu pak mohli změnit své společenské postavení. Lidé ve společnosti mají odlišné šance získat vzdělání, ekonomický příjem nebo společenskou prestiž.

Hierarchický (vertikální) rozměr sociální struktury odrážející fenomén individuální a skupinové nerovnosti, zpravidla též fakt nadřazenosti a podřizenosti, nazýváme **sociální stratifikace**. Také bychom mohli říci, že sociální stratifikace představuje různé legitimizované rozdělení (rozvrstvení) společnosti do vzájemně odlišných (mocensky, majetkově, příjmově) a početně nevyrovnaných vrstev lidí s obdobnými osudy, hodnotovou orientací, postoji a třeba i způsoby trávení volného času. Fakt příslušnosti k určité sociální vrstvě spoluurčuje životní styl jedince (domácnosti, skupiny). Graficky bychom mohli stratifikaci vyjádřit jako různě tvarovaný a stabilní žebřík- žebřík bohatství, moci a prestiže (Dufková, 2008, s. 24).

1.1.2.1 Moc a prestiž

Mocenský vztah Machonin (1996) považuje za jednu z nejdůležitějších os, podle kterých fungují různé sociální systémy, převážně ve vertikální dimenzi. **Moc** je vymezena jako schopnost kontrolovat jednání druhých a je odvozena od postavení jednotlivce v nějaké instituci, která kontrolu umožňuje.

Podle Jandourka (2001) moc umožňuje prosadit svou vůli i proti odporu osatních. Buriánek (2001) říká, že díky moci je možnost kontrolovat chování druhých pomocí výkonu moci, tedy i nezávisle na jejich souhlasu. K ovlivňování je možné použít sílu, vliv a autoritu. Síla podle Buriánka (2001) znamená skutečnou možnost užití násilí, za

to vliv vychází z přesvědčivosti názoru projeveného z určité pozice. Lidé musejí být schopni přijímat pozici vůdců a přijímat jejich rozhodnutí, tomuto se říká přijímání autority. Jandourek (2003) pojem autorita vysvětluje, jako synonymum slov vliv, plná moc nebo vzor. Dále upozorňuje, že pojem moc a autorita nemají jednotný význam. Autorita je sice vliv, který osoba, skupina, instituce má na jiné osoby nebo na vztahy ve společnosti, ale autorita se liší tím, že tento vliv je uplatňován na základě nějakého nároku, uznané kompetence a převahy.

Prestiž popisuje Jandourek (2001) jako úctu, která je připisována držiteli určitého sociálního statusu nebo skupiny. Podle Jandourka (2001) patří prestiž mezi ukazatele sociálního postavení, často bývá ztotožňována s pojmem sociální status, ačkoliv je spíše jedním z jeho ukazatelů (spolu s profesí, příjmem, vzděláním, životním stylem, bydlištěm a krásou). Někdy se od prestiže odlišuje úcta, ta je směřována k jedné konkrétní osobě v její sociální roli a pozici. Prestiž se hodnotí dle reprezentativních průzkumů obyvatelstva, které své postoje vyjadřují prostřednictvím škál prestiže. Znamená to, že negativní prestiž označuje malou vážnost nebo špatnou pověst ve společnosti. Jandourek (2001) dále popisuje pojem prestižní třída (prestige class), jedná se o kategorii osob s podobně vysokou prestiží, i když nejde o skutečnou skupinu, která reálně existuje, jedná se o výsledek subjektivního hodnocení. Osoby s vysokou prestiží jsou obdivované, imitované a působí přitažlivě.

1.1.3 Stratifikační systémy

Stratifikační systémy nejsou jednotně definované, liší se autor od autora (Marx, Weber).

1.1.3.1 Stratifikační systém podle Marxe

Danics (2009) rozděluje Marxovu teorii společensko- ekonomických formací na čtyři stratifikační systémy, a to systém otrokářský, systém kastovní, systém stavovský, systém společenských tříd a sociálních vrstev.

Otroctví představuje extrémní formu legalizované nerovnosti mezi jedinci a celými skupinami obyvatelstva, tedy extrémní způsob stratifikace společnosti. Základním

rysem otroctví je skutečnost, že jeden člověk může vlastnit život i tělo druhého člověka (otroka) a nakládat s ním jako s věcí či zvířetem, neboť je jeho majetek. Dále je pro systém typická extrémní sociální kontrola kombinovaná s nesvobodou a závislostí některých, kteří jsou nuceni pro své pány (majitele) proti své vůli pracovat (Danics, 2009, s. 89-90).

Jandourek (2001) **kastu** popisuje jako specifickou sociální vrstvu, jejímž příslušníkem se jedinec stává na základě svého původu, a to prostřednictvím svého narození. Takový jedinec udržuje svůj status prostřednictvím náboženských rituálů. Tento systém má podle Jandourka (2001) tendenci být pevný a uzavřený s minimální možností sociální mobility. Typickým příkladem je indický kastovní systém.

Stavovský systém Danics (2009) popisuje jako typický pro evropskou feudální společnost v období středověku. Důležitým byl význam rodu a z něho vyplívající postavení. Pojem stav označoval skupinu sobě rovných jedinců, pro které byla typická kolektivní obrana svých práv, privilegií a zájmů. Příslušnost ke stavu (z něho **odvozený sociální status**) bývala opět záležitostí dědictví, stejně jako související majetek a tituly. Stav se také vyznačoval typickým životním stylem a poměrně stejnou výší majetku.

Třída je podle Danicse (2009) velká sociální skupina, zaujímající k ostatním sociálně odlišné postavení. Příslušníci stejné třídy mají podobné ekonomické prostředky, což má velký vliv na jejich způsob života. Třídní systém se stal přirozenou negací stavovského systému. Důležitým faktorem je vnitřní mobilita, díky které dochází ke změnám v postavení jednotlivců.

Koncept sociální třídy podle Katrňáka (2005) má svůj původ v socialistické tradici politického myšlení přelomu osmnáctého a devatenáctého století. Pomocí třídy se rozlišovaly základy sociálních rozdílů mezi lidmi. Karel Marx podle Havlíka (2007) pojem třídy převzal z britské ekonomie a francouzské historiografie své doby. Elias (2006) říká o Marxovi, že svůj pohled orientoval na představu o neodvratných důsledcích ekonomických vztahů, která byla pro něj hnacím motorem pro historicko-spoolečenský vývoj té doby. Havlík (2007) o Marxovi také říká, že třídní rozdíly spatřuje v ekonomických vztazích, jako je vlastnictví, dělba práce, směna a rozdělování. Katrňák (2005) potvrzuje, že Marx vychází z předpokladu, že ekonomické podmínky, v nichž

jedinec žije, formují způsob jeho myšlení a jednání. Podle velikosti materiálních zdrojů a možností, které člověk má, dochází k určování způsobu jeho života a přístupu k okolnímu světu. Pokud se má změnit jednání a chování člověka, musí se změnit úroveň jeho materiálního blahobytu.

Marx se podle Katrňáka (2005), také zabýval třídními nerovnostmi proto, aby se poukázalo na rozdíly mezi lidmi na trhu práce a zároveň se vymezily hranice mezi sociálními skupinami. Třídní nerovnosti byly ukazatelem moderní společnosti a jejího přetrvávání z jedné generace na druhou. Danics (2009) existenci třídních nerovností a třídní diferenciaci připisuje k příslušnosti jedinců vůči sociální třídě, na podkladě jejich nerovného postavení v systému výroby. Katrňák (2005) popisuje Marxovu teorii třídní nerovnosti, jako vykořisťování výrobních vztahů. Vlastníci výrobních prostředků si přivlastňují nadhodnotu, která vzniká jako rozdíl mezi cenou, za níž je výrobek prodáván, a mzdou, kterou dostávají dělníci za jeho výrobu. Díky tomu v kapitalistické společnosti byly popsány dvě sociální třídy- kapitalisté (buržoazii) a dělníci (proletariát). Buržoazie vlastní výrobní prostředky a kapitál, proletariát nic z toho nevlastní. Danics (2009) ještě dodává, že vedle dvou základních tříd dotvářejí třídní strukturu společnosti ještě další třídy, např. maloburžoazie a rolnictvo.

Katrňák (2005) vysvětluje souvislosti mezi třídním postavením a ekonomickými nerovnostmi představitelů marxistické třídní analýzy jako vykořisťování. Bohatství jedněch je dáno chudobou druhých. Ti, co jsou chudí, jsou chudí proto, že část hodnoty jejich práce zůstává v rukou jiných. Výsledek součtu bohatých a chudých je údajně vždy stejný.

Katrňák (2005) poukazuje na to, že v každé době převažující mínění je vždy míněním vládnoucí třídy. Kapitalisté vlastní výrobní prostředky a mají moc nad dělníky, ale také produkují ideologii, která ospravedlňuje jejich dominantní postavení ve společnosti. Materiální a mocenská nadvláda jedněch nad druhými znamená zároveň i ideologickou nadvládu.

Myšlenky vládnoucí třídy jsou v každé epoše vládnoucími myšlenkami, tj. třída, která je vládnoucí materiální silou společnosti, je zároveň její vládnoucí duchovní silou (Marx, Engels, 1958, s 59).

1.1.3.2 Stratifikační systém podle Webera

Kubátová (2010) naznačuje, že Marxovu jednostraně ekonomizující teorii kapitalismu kritizoval Max Weber, ten soudil, že nejde jen o ekonomické faktory, ale i o faktory kulturní a politické, které způsobují rozvrstvení společnosti.

Weber podle Katrňáka (2005) rozlišoval **třídy** na dvě kategorie, třídní postavení a sociální třídu. Třídní postavení poukazovalo na stav, kdy zdroje podmiňující životní šance byly pro určitou kategorii lidí ve společnosti podobné. Znamená to, že lidé, kteří mají stejnou velikost majetku a stejné příležitosti získat příjem, se nacházejí v podobném třídním postavení. Oproti tomu sociální třídy lze označit, jako skupiny lidí v podobném třídním postavení, ale zatímco třídní postavení odkazuje k materiálním rozdílům ve společnosti, které podmiňují životní šance na trhu práce, sociální třída odkazuje na sociální skupiny, které se v rámci nerovností mohou utvářet, a u představitelů se dá určit stejný typ jednání, kterým reagují na své postavení na trhu práce.

Základní sociální třídy jsou podle Webera (2002) dělnictvo, maloburžoazie, nevlastnická inteligence (odborníci) a třída vlastníků. Jednotlivé třídy se sdružují a jednájí proti třídě zájmově opačné, např. rolníci proti vlastníkům půdy, nebo dělníci proti podnikatelům.

Podle Danicse (2009), také Weber rozlišoval třídy /vrstvy na- vyšší, střední a nižší. **Vyšší vrstva** je tvořena vysoce majetnými lidmi (bankéři, průmyslníci), kteří o své ekonomické výjimečnosti vědí a proto se i mimo jiného scházejí v elitních klubech či spolcích. Na protipólu stojí **nižší vrstva**/ třída, jedná se o manuálně pracující osoby, svobodné matky, minoritní a etnické skupiny (nízká politická moc a sociální sebevědomí). Mezi těmito třídami se nachází **střední vrstva**, která bývá považována za záruku ekonomicky prosperující a stabilní společnosti.

Podle Loužka (2005) Weber, také používal označení jako je třídní společnost a stavovská společnost. Třídní společnost je, tak označována proto, že její stratifikace probíhá především podle tříd. Stavovská společnost je jak název napovídá členěna podle stavů. Stav Weber (2002) popisuje jako množství lidí, kteří v rámci určitého svazu vyžadují zvláštní stavovské ocenění a zvláštní stavovské monopoly. Výdělečné třídy

vyrůstají na půdě tržního hospodářství, zatímco stavy vznikají především na základě stavovských potřeb ve svazu.

Každá silně privilegovaná vrstva si vytvoří mýtus o své přirozené nadřazenosti, nejraději o nadřazenosti své krve. Za poměrů, kdy je rozdělení moci a tím i stavů stabilní a kdy se o společenském řádu příliš racionálně neuvažuje, přejímají tento mýtus i potlačované vrstvy jako přirozený, a to tak dlouho, dokud se pod tlakem poměrů z mocenského řádu nestane „problém“. Zato v době, kdy se třídní poměry vyjeví v celé nahotě a kdy každý nahlíží, že jsou právě tím faktorem, který určuje jeho osud, tu pojednou legenda privilegovaných o tom, že každý si svůj osud zasloužil, vyvolává vášnivé rozhořčení (Weber, 1997, s. 62-63).

1.1.3.3 Srovnání stratifikačních systémů Marxe a Webera

Katrňák (2005) porovnává myšlenky marxistické a weberovské třídní analýzy a tvrdí, že to co lidé na trhu práce vykonávají, předurčuje jejich životní šance. Třídní pozice je proto zdrojem sociálních nerovností, a to odlišných životních výsledků, jednání a postojů. Podle marxistů v třídní struktuře jedni trpí a jiní na úkor druhých mají výhody, proto také ti první usilují o změnu tohoto stavu, těm druhým jde o zachování tohoto stavu. Dalším rozdílem je, že ve weberovském pojetí jsou třídní nerovnosti výsledkem nerovného postavení na trhu práce, což souvisí se životními šancemi lidí. Oproti marxistickému pojetí jsou třídní nerovnosti důsledkem nerovného přístupu k výrobním prostředkům, což souvisí s vytvářením sociálních vazeb mezi lidmi a stavbou sociálních tříd.

1.1.4 Sociální status

Podle Danicse (2009) se od marxistického stavovského pojetí odvozuje příslušnost k sociálnímu statusu. Empirická sociologie se věnuje studiu objektivních základů statusových charakteristik, tzv. ukazatelů statusu. Těmi se myslí věk, pohlaví, vzdělání, povolání, příjem, složitost vykonávané práce, prestiž vykonávaného povolání, podíl na řízení (na moci) nebo například etnická příslušnost a životní styl. Jejich vzájemná kombinace určuje celkový, též souhrnný sociální status člověka (Duffková, 2008, s. 25).

Status představuje podle Šanderové (2000) pozici a role v sociální struktuře. Status vymezuje vztah této pozice k pozicím ostatním (práva, povinnosti a očekávané chování spojené s jednotlivými statusy). **Sociální status** Duffková (2008) vnímá jako hodnotu postavení, které člověk zaujímá ve společenském systému. Sociální status je relativně stabilní, ale není statický, znamená to, že se mění dle situace.

Havlík (2007) popisuje sociální status poněkud jednodušeji, označuje ho jako místo člověka na společenském žebříčku. Buriánek (2001) sociální status vyjadřuje podobně, a to jako základní postavení člověka ve společnosti. Sociální status dle něj může mít složku předem danou, může být člověku přidělen (askripce). Větší váhu však přisuzuje diferenciaci na bázi výkonu.

Obdobně sociální statusy dělí i Duffková (2008). Podle míry dobrovolnosti a vůle, sociální statusy dělí na připsaný (askriptivní) a získaný. Připsaný rozděluje dále na vrozený (státní příslušnost, barva pleti, pohlaví, věk) a vnucený (pobyt v nemocnici, nebo ve vězení, strukturální nezaměstnanost). Příkladem získaného statusu je vzdělání, zaměstnání, příslušnost k politické skupině aj. Sociální status podle Duffkové (2008) je možné rozlišovat i na objektivní a subjektivní. Objektivní sociální status vyjadřuje měřitelnou, prokazatelnou a ověřitelnou pozici v sociálním prostoru. Subjektivní sociální status zase vyjadřuje subjektivní pocit jednotlivce, který sám sebe nějak cení a nějak hodnotí svoji pozici.

Při hodnocení změn sociálního statusu Tuček (2003) využívá tři ukazatele, a to kulturní status, materiální status a souhrnný status. Kulturní status odvozuje především od vzdělání, kulturních aktivit a složitosti práce. Materiální status je složen z pracovního příjmu a postavení v řízení. Souhrnný status bere v úvahu charakteristiky předchozích dvou statusů.

Tuček (2003) sleduje od konce šedesátých let minulého století výzkumy, které využívají stratifikačního schématu vícedimenzionálního sociálního statusu. Od té doby se pro ekonomicky aktivní populaci ustálil pětidimenzionální individuální status složený z nejvyššího dosaženého stupně vzdělání, složitosti vykonávané práce, postavení v řízení, individuálního příjmu a životního stylu. Postavení na těchto pěti škálách určuje

statusovou úroveň jednotlivce nebo skupiny, dále také soulad i nesoulad dílčích statusů uvnitř statusu souhrnného.

Šanderová (2000) tvrdí, že všechny statusy, jež zaujímáme, nemají pro náš život stejný význam. Statusy, které nejvíce ovlivňují naše interakce a vztahy s ostatními lidmi, jsou označovány jako řídicí statusy. Patří k nim pohlaví, věk, etnikum, rasa, zdroj a způsob obživy. Na základě těchto statusů očekávají druzí, že se jedinec bude chovat určitým způsobem, a předpokládají také, že máme určité vlastnosti a schopnosti.

V sociologii se vyskytuje pojem statusové skupiny, o kterých se Kubátová (2010) vyjadřuje jako o skupině lidí, kteří se nacházejí ve stejné statusové situaci (tvořena každou typickou součástí života jedince, která je vymezena specificky pozitivním anebo negativním sociálním oceněním). Je také důležité u třídní situace člena statusové skupiny, že je ovlivňována životním stylem, který statusová skupina vyžaduje od svého člena. Lze proto říci, že každá specifická statusová skupina preferuje specifický majetek nebo specifický způsob výdělků (specifické povolání). Důležité je, jak jsou majetek, popřípadě povolání oceňovány statusovou skupinou a dále jsou nutné i jiné než ekomické zdroje (vzdělání, rodinný původ).

Duffková (2008) přikládá důraz i na **statusové symboly**, které odkazují na něco neviditelného, a to na pozici člověka ve struktuře společnosti, na jeho prestiž a status. Statusové symboly jsou podle Duffkové (2008) nositelem zvláštního významu, i když problémem současnosti je, že díky modernímu životnímu stylu na dluh (levný luxus, plagiátorství, rozšířenost hypoték) dochází k potírání vypovídající hodnoty symbolů. V minulosti ukazovaly symboly přímočařeji na sociální postavení dotyčné osoby, například před rokem 1990 byl osobní automobil, barevná televize, letní dovolená u moře zaručeným symbolem statusu jedince popřípadě rodiny. Nyní jsou nejčastějšími statusovými symboly osobní automobily (značka auta a počet v domácnosti), velikost rodinného domu (lokace a výbava interiéru i exteriéru), elektronika (mobilní telefony, notebooky, elektronické diáře), oblečení nebo vybrané projevy chování (používání slangu a populárních hlášek).

1.1.5 Sociální mobilita

Danics (2009) sociální mobilitou označuje přesun jednotlivců nebo celých sociálních skupin po struktuře společnosti, to znamená přesun mezi jednotlivými sociálními vrstvami. **Sociální mobilita** je spojována se změnou sociálních pozic a statusů.

Buriánek (2001) pod pojmem sociální mobilita označuje měnící se status jedince během života. Podle něj může docházet k vzestupu statusu na základě vzdělání, sňatku či úspěšného podnikání. K sestupu může dojít díky propuštění ze zaměstnání či degradací u důstojníků. Denics (2009) o těchto změnách hovoří, jako o mobilitě vertikální a horizontální. Vertikální mobilita značí přesun do vyšších nebo nižších vrstev, tedy vzestup nebo sestup, může se jednat o velmi výrazný posun. Oproti tomu horizontální mobilita znamená přemísťování v rámci sociální vrstvy, se kterým není spojena výrazná změna sociálního statusu (např. změna zaměstnání se stejnou společenskou prestiží a ekonomickým ohodnocením).

Denics (2009) popisuje i jiné typy mobility, jako jsou intergenerační, intragenerační, individuální, skupinová, potenciální a vyžádaná. Intergenerační mobilita poukazuje na sociální pohyb mezi generacemi ve stejných etapách životního cyklu. Sociální pohyb v rámci jedné generace, tedy v průběhu života jedince je označován jako intragenerační. Individuální a skupinová mobilita označuje sociální pohyb jedince anebo skupiny. Potenciální mobilita je taková, která je nabízena jako šance, realizace vyplívá z přání jedince nebo malé skupiny. Posledním typem je vyžádaná mobilita, která je chápána jako podmínka či nutnost odpovídající zájmům některých skupin.

Podle Buriánka (2001) je sociální mobilita podporována také mobilitou profesní. Dnes se často setkáváme se statusem ne zcela homogenním, člověk může dosáhnout vysoké kvalifikace a vykonávat váženou profesi, má však nízký příjem. Na straně druhé jsou osoby, které dosahují vysokých příjmů a životní úrovně, přestože mají nízkou prestiž (pochybní podnikatelé).

Dalším důležitým zjištěním je, že změna sociálního postavení nebo stabilita sociálního statusu se nejvíce promítla do vnímání příjmových relací. Míra diferenciac

v hodnocení celkového sociálního postavení je pak určitou střední hodnotou mezi vnímáním změny v prestiži povolání a příjmové úrovni (Tuček, 2003, s. 324).

Tuček (2003) ve svých mobilitních výzkumech rozděluje společnost v určitém časovém úseku mezi osoby se stejnými nebo podobnými mobilitními dráhami (vzestupnými, sestupnými nebo střídajícími). Osoby s nulovou mobilitní dráhou lze charakterizovat jako sociálně stabilní. U mezigenerační mobility je výhodné zkoumat stupně dosaženého vzdělání. Nejčastěji používanými indikátory sociálního statusu v mobilitním výzkumu jsou charakteristiky postavení v pracovním procesu, popřípadě v systému vlastnicko- ekonomických vztahů. U nás se používá modifikace, která zkoumá složitost práce a postavení v řízení.

1.1.6 Sociálně ekonomická a sociálně kulturní nerovnost

Šanderová (2000) zdůrazňuje, že nestejná práva a povinnosti spojená s jednotlivými řídicími statusy vedou k tomu, že si lidé ve společnosti nejsou rovni. Tím, že nerovnost zasahuje do ekonomické oblasti a do sféry produkce, nazýváme ji nerovností sociálně ekonomickou. Tato nerovnost je spojená se zaměstnáním, především tedy s příjmem. Marmot (2010) říká, že nerovnost může značně ovlivnit sociální mobilitu a postup v pozicích a statusech.

Šanderová (2000) též poukazuje na nerovnosti sociokulturní, které dále dělí na gendrové, generační a rasové rozdíly. Kubátová (2010) se k **gendrovému rozdělení** současné společnosti vyjadřuje tak, že je ovlivňována především maskulinním sociálním řádem, který je androcentrický. Dělení podle pohlaví se výrazně projevuje v gendrové dělbě práce, dá se říci, že mužům je přisuzován monopol na všechny oficiální, veřejné a reprezentativní činnosti. Dívčím jsou vštěpovány takové dispozice, které jsou spojeny s požadavky těch pozic v sociálním prostoru, které jsou považovány za vhodné pro ženy. Tím narůstá základní pohlavní dichotomie v dělbě pracovních pozic. V minulosti došlo díky feministickému hnutí ke změnám postavení žen (mají přístup ke vzdělání, k placené práci, a tím i do veřejné sféry), kdy do pozadí ustupují domácí práce a funkce plození dětí (ženy se vdávají a rodí později, po narození dítěte přerušují profesní aktivitu na kratší dobu). Díky nárůstu počtu dívek na středních

a vysokých školách způsobil, že dnes sílí zastoupení žen v intelektuálních povoláních. Přesto se ženy s diplomem uplatňují především v profesích na střední úrovni řízení, kdežto na vysokých a odpovědných postech mají své místo muži. Lze proto říci, že dívky během své výchovy si osvojují principy androcentrického vidění. Proto jim maskulinní sociální řád připadá normální nebo dokonce přirozený, proto odmítají obory či povolání, které jsou beztak pro ně nepřístupné a obracejí se k těm, k nimž jsou jakoby předurčeny, proto také tyto principy patří k nejvýznamnějším faktorům poměrné stálosti struktury rozdělení práce podle pohlaví.

Sociologický ústav se ve výzkumu sexualizované reality pracovních vztahů (2006) vyjadřuje k ekonomickému znevýhodnění a k diskriminaci žen v podobě genderově segregovaného pracovního trhu z hlediska rozdělení finančního ohodnocení. Dále také poukazuje na to, že ženy pracují většinou v méně placených oborech, jejichž hodnota je dále snižována i jejich definováním jako femininní. Ženy často tvoří například většinu pracovníků působících v neformální ekonomice (obchod, malovýroba, turismus, práce z domova), která se vyznačuje dočasností pracovních míst a nízkými mzdami.

Machonin (1996) se vyjadřuje k otázce **generačního rozdělení** tak, že hodnotí z výzkumů veřejného mínění z poloviny osmdesátých let a ze současnosti, seniory jako osoby, „kterým se žije nejhůře“ v naší společnosti. Měnící se situace seniorů vzniká jako důsledek státní regulace v oblasti cen, mzdové regulace, změny koncepce v sociální politice, změny v oblasti důchodového zabezpečení, tyto všechny faktory se promítly, jak do objektivního postavení seniorů ve společnosti, tak i do vnímání tohoto postavení ve veřejném mínění.

K rasovým rozdílům se Navrátil (2003) vyjadřuje tak, že rasová terminologie může být přínosná pouze tam, kde jsou odhalovány rasové ideologie a jejich důsledky, proto navrhuje než o rasách hovořit o předsudečném vnímání tělesných zvláštností. Dále navrhuje spíše reflektovat kulturní zvláštnosti menšinových skupin, popřípadě národnostních menšin, než využívat pojem rasa. Sociologický ústav ve své publikaci-Postoje k imigrantům (2009) zkoumal postoje české společnosti k jednotlivým národům a národnostem. Z výsledků vyplývá, že české obyvatelstvo má příznivější vztah k lidem stejné národnosti popřípadě k „podobným“ národnostem (Slováci, národnosti západní

Evropy). Češi nejsou příznivci multikulturního soužití, dávají jednoznačně přednost k tomu, aby se cizinci v ČR přizpůsobili našim zvykům a tradicím. Co se týká trhu práce, pak nejsou cizinci vnímáni příliš příznivě, občané České republiky pocítují ohrožení ze strany cizinců v hledání a udržení si pracovního místa.

Podle Šanderové (2000) sociálně ekonomické a sociálně kulturní nerovnosti spolu výrazně souvisejí. V moderní společnosti nižší sociokulturní status snižuje možnost uplatnění na trhu práce. Lze proto říci, že nejlepší možnost uplatnění mají muži majoritní společnosti v mladším středním věku.

1.2 Práce

Podle Buriánka (2001) **práce** představuje základní činnosti, jejímž prostřednictvím se člověk vztahuje k přírodě, z níž musí čerpat prostředky k uspokojování základních potřeb a samozřejmě i k zajištění odpovídající formy existence. Práce ve formě **zaměstnání** směřuje k zajištění peněz a dalšímu obstarávání většiny spotřebních statků. Práce dále nezajišťuje jenom reprodukci života jedince nebo jeho rodiny, ale také spoluvytváří kulturu a sociální strukturu společnosti. Z pohledu jedince se práce spojuje s **profesí** (trvalejší součástí sociální pozice). Během dospívání se připravujeme pro jisté **povolání**, což je spojeno s určitou kvalifikací a volbou životní dráhy. Jak odborné, tak i všeobecné vzdělání poskytuje možnost výběru a je důvěryhodnou zárukou statusu, vzdělání se též podílí na systému stratifikace i sociální mobility.

Buriánek (2001) dále poukazuje na historicko prokazatelný trend přesunu pracovních sil z primárního sektoru (zemědělství, lesnictví, těžba surovin) do sektoru sekundárního (výroba průmyslových produktů a zboží) a především do terciárního (služby). V primárním a sekundárním sektoru probíhá profesionalizace pomaleji, i zde však vznikají povolání, která vyžadují kvalifikaci a specializaci. V současné společnosti se na jedné straně rozvíjejí profese stále složitější a kvalifikačně náročnější, vyžadující vyšší úroveň vzdělání i speciální profesní přípravy, na druhé straně prudké tempo změn žádá od lidí přizpůsobivost, schopnost rychlé rekvalifikace, profesní a prostorové mobility.

Podle Tučka (2003) liberální ekonomika zapříčinila změny v odvětvové a profesní struktuře české společnosti. Zahraniční konkurence na našich trzích během krátké doby téměř vytlačila z domácího trhu elektroniku a částečně i textilní výrobu, na druhé straně jiná odvětví podporována státními dotacemi (hutnictví, hornictví), dlouho přežívala bez větších změn. Souvisí s tím i profesní struktury společnosti, začaly se objevovat nová povolání, vyžadující odlišné způsoby kvalifikační přípravy, vzorce chování a vnímání osobní pracovní perspektivy (manažerské profese, profese v informatice, ve finančnictví).

Buriánek (2001) poukazuje na důležitost **trhu práce**, který chápe jako pomyslný prostor, v němž zaměstnavatelé hledají pracovní sílu a pracující ji nabízejí ve snaze obstarat si prostředky k obživě. Trh práce je rozčleněn podle odvětví a sektorů, podléhá z větší či menší části státní regulaci (tarify, minimální mzdy, regulace u státních podniků). Vzájemný poměr poptávky a nabídky působí na cenu práce (mzdy) a souvisí i s mírou nezaměstnanosti. Nezaměstnanost představuje jeden ze sociálních problémů, zejména dlouhodobá nezaměstnanost přináší jednotlivcům negativní důsledky, např. ztrátu pozice, ekonomického statusu a prestiže.

1.2.1 Klasifikace zaměstnání CZ-ISCO

Křovák (2010) z Českého statistického úřadu popisuje zavedení **nové klasifikace zaměstnání CZ-ISCO** s účinností od 1. ledna 2011, která nahrazuje rozšířenou Klasifikaci zaměstnání KZAM-R. Klasifikace CZ-ISCO je národní statistická klasifikace, pomocí níž můžeme sledovat mzdovou úroveň jednotlivých zaměstnání nebo strukturu zaměstnanosti, jehož tvůrcem je Mezinárodní organizace práce. Podle Informačního systému o průměrném výděлку (2011) je hlavní výhodou klasifikace pro statistická zjišťování především její stálost a tudíž možnost srovnání zaměstnání na různých místech a v různém čase, na druhou stranu je tato stálost i určitou nevýhodou, protože klasifikace zaměstnání nemůže postihovat nová zaměstnání na trhu práce. Hlavním důvodem pro revizi a tvorbu klasifikace ISCO bylo to, že některé oblasti, především oblast informačních a komunikačních technologií, byly vzhledem k technologickému vývoji značně zastaralé. Některé podskupiny klasifikace ISCO byly

spojeny, jiné rozděleny a následně přesunuty, z důvodu identifikace nových nebo objevujících se skupin zaměstnání, byly vytvořeny podskupiny nové. Nejvýznamnější změnou je určování úrovně dovedností u konkrétních zaměstnání, kde je důraz kladen na charakter vykonávané práce, místo na dosaženém stupni formálního vzdělání. Další významné změny se týkaly vedoucích a řídicích pracovníků organizací a podniků, podrobnějšího rozdělení některých zaměstnání v oblasti zemědělství a cestovního ruchu, restrukturalizace skupin pro obsluhu strojů a lepší pokrytí zaměstnání v oblasti zdravotnictví. Celkový systém hlavních tříd, tříd, skupin, podskupin a kategorií klasifikace KZAM-R je v klasifikaci CZ-ISCO zachován, avšak počet skupin, podskupin a kategorií se v obou klasifikacích liší (viz. Příloha č. 1). Pojmenování hlavních tříd bylo upraveno tak, aby lépe vyjádřovalo, která zaměstnání jsou zahrnuta v této třídě.

Klasifikace CZ-ISCO je podle Českého statistického úřadu (2012) založena na dvou hlavních principech, kterými jsou druh vykonávané práce (pracovní místo- soubor úkolů a povinností vykonávaných jednou osobou) a úroveň dovedností (schopnost vykonávat úkoly a plnit povinnosti daného pracovního místa).

1.2.1.1 Konstrukce klasifikace CZ-ISCO

Informační systém o průměrném výděлку (2011) konstruuje číselný kód CZ-ISCO jako pětímístný: hlavní třída zaměstnání (číslo 1), třída zaměstnání (číslo 2), skupina zaměstnání (číslo 3), podskupina zaměstnání (číslo 4) a kategorie zaměstnání (číslo 5). Jako příklad můžeme uvést zaměstnání „hlavní účetní“, které patří do kategorie CZ-ISCO 24111 (Hlavní účetní), do podskupiny 2411 (Specialisté v oblasti účetnictví) a ta je součástí skupiny 241 (Specialisté v oblasti financí), která patří do třídy 24 (Specialisté v obchodní sféře a veřejné správě) a hlavní třídy 2 (Specialisté).

1.2.1.2 Metodika klasifikace CZ-ISCO

Zaměstnání jsou v jednotlivých třídách seskupena podle Informačního systému o průměrném výděлку (2011) na základě podobnosti vykonávané práce a na základě podobnosti kvalifikace, požadované k plnění úkolů a povinností v zaměstnání.

Klasifikace se zaměřuje především na kvalifikaci požadovanou pro provádění úkolů a nikoliv na to, zda pracovník vykonávající určité zaměstnání je více nebo méně kvalifikovaný než jiný pracovník ve stejném zaměstnání. Hlavní třídy jsou seřazeny postupně podle úrovně a specializace znalostí a dovedností potřebných k výkonu určitého zaměstnání od nejnáročnějších (1. a 2. třída) k nejjednodušším zaměstnáním (9. třída).

Úroveň dovedností podle Českého statistického úřadu (2012) vyjadřuje náročnost požadavku na dovednosti a znalosti, odpovídající určitému stupni vzdělání, potřebnému k plnění úkolů a povinností v zaměstnání. Pro každou hlavní třídu je stanovena předpokládaná kvalifikační úroveň, což znamená, že pro hlavní třídu číslo 1 znalosti a dovednosti odpovídají bakalářskému, vysokoškolskému vzdělání nebo vědecké kvalifikaci. Podobně i druhá hlavní třída zahrnuje zaměstnání vyžadující znalosti a dovednosti odpovídající vysokoškolskému vzdělání nebo vědecké kvalifikaci. Hlavní třída číslo 3 vyžaduje znalosti a dovednosti odpovídající úplnému střednímu vzdělání, vyššímu odbornému nebo bakalářskému vzdělání. Hlavní třídy číslo 4, 5, 6, 7, 8 zahrnují zaměstnání vyžadující znalosti a dovednosti odpovídající základnímu až úplnému střednímu vzdělání a rozlišují se vztahem k širokým skupinám specializace dovedností. Poslední hlavní třída číslo 9 zahrnuje zaměstnání pomocného charakteru, na která nejsou kladeny požadavky na znalosti a dovednosti.

Specializace dovedností podle Českého statistického úřadu (2012) odráží požadované znalosti, používané nástroje a zařízení, používaný nebo zpracovaný materiál a typ produkovaného zboží a služeb.

Informační systém o průměrném výdělků (2011) popisuje nultou až devátou hlavní třídu (viz. Příloha číslo 1).

- *Nultá hlavní třída* zahrnuje pracovní místa, která zastávají příslušníci ozbrojených sil včetně příslušníků pomocných jednotek, kteří slouží v ozbrojených silách dobrovolně nebo profesionálně. Do této hlavní třídy patří příslušníci pozemních sil, námořnictva, letectva a jiných vojenských složek a dále branci povolání k vojenskému výcviku.

- *První hlavní třída* sdružuje zaměstnání, jejichž hlavní náplní je formulování politik a poradenství v oblasti rozpočtů, zákonů a předpisů podniků, vlády a jiných institucí nebo organizačních složek. Tyto zaměstnání zodpovídají a rozhodují o celkové strategii, o provozním řízení podniku nebo organizačních jednotek, o rozpočtu a o výběru, jmenování a propouštění pracovníků.

- *Druhá hlavní třída* zahrnuje zaměstnání, jejichž hlavní náplní je provádění analýz a výzkumu, v oblasti fyzikálních věd, matematiky, strojírenství, technologií, v biologických a příbuzných oborech, v lékařských, v zdravotnických službách, ve společenských a humanitních vědách.

- *Třetí hlavní třída* zahrnuje zaměstnání, jejichž hlavní náplní je provádění technických činností týkajících se uplatňování koncepcí a provozních metod v oblasti přírodních věd včetně inženýrství, biologických oborů, lékařství, společenských a humanitních věd.

- *Čtvrtá hlavní třída* zahrnuje zaměstnání, která plní administrativní povinnosti, zpracovávají číselné údaje, vedou evidence o přepravě osob a nákladů.

- *Pátá hlavní třída* obsahuje zaměstnání, jejichž hlavní náplní je organizování a poskytování služeb základní zdravotní péče v domácnostech nebo zařazeních, poskytování bezpečnostních služeb, ochranu osob, majetku proti požáru a protiprávnímu jednání, prosazování zákona a pořádku.

- *Šestá hlavní třída* sdružuje zaměstnání, která chovají zvířata pro maso a mléka, pěstují ovoce, zeleninu a polní plodiny.

- *Sedmá hlavní třída* popisuje zaměstnání, jejichž hlavní náplní je výstavba, údržba, opravy budov a jiných staveb, výroba uměleckých a tradičních řemesel, výrobu a zpracování potravin, různých předmětů ze dřeva, textilu, kůže a příbuzných materiálů aj.

- Předposlední *osmá hlavní třída* zahrnuje zaměstnání, která obsluhují řízení vlaků a motorových vozidel, obsluha strojů na výrobu výrobků z kovu, nerostů, chemických látek, pryže, plastu, dřeva, papíru, textilu a kožešin.

- Poslední *devátá hlavní třída* popisuje zaměstnání, která provádějí různé jednoduché úkony související se zemědělstvím, chovem ryb, lovem nebo chytáním zvířat, provádění jednoduchých úkonů souvisejících s prací v dolech a na stavbách.

1.2.1.3 Zařazování zaměstnávání do klasifikace CZ-ISCO

Pro správné zařazení zaměstnání do klasifikace CZ-ISCO je důležité podle Informačního systému o průměrném výdělků (2011) znát více informací, které nás navedou na správnou třídu, z níž můžeme postupně vybrat odpovídající kód zaměstnání. Vhodné je znát náplň práce jedince, zaměstnání převážně nemanuálního charakteru se zařazují do hlavní třídy 1 až 5 a zaměstnání převážně manuálního charakteru se zařazují do hlavních tříd 5- 9. Podle požadovaného vzdělání se zařazuje především podle úrovně požadovaných znalostí a dovedností. Správné zařazení do kategorií se odvíjí i od toho zda se jedná o vedoucího pracovníka. Problém se správným zařazením může vzniknout, pokud jedinec má široký rozsah povinností, v tom případě se posuzuje zařazení podle převážně vykonávané činnosti, nebo také podle nejnáročnější činnosti popřípadě podle lépe placené činnosti. Příkladem určení kategorie může být pekař, který peče a zároveň prodává, toto zaměstnání by mělo být klasifikováno jako „pekař“ a nikoli jako „prodavač“, protože pečení je náročnější než prodávání. Pokud se stane, že zařazujeme zaměstnání, které v klasifikaci není uvedeno, řídíme se podle charakteru zařazovaného zaměstnání.

1.2.2 Prestiž povolání

Červenka (2005a) konstatuje, že vnímání prestiže povolání představuje poměrně složitě vnitřně diferencovaný sociální jev, do kterého se v různých částech a v různém měřítku promítají vlivy věku, pohlaví, vzdělání, životních postojů, hodnotového žebříčku, módních trendů, dokonce i politické orientace a názorů na aktuální společenský vývoj. Finanční ohodnocení profese a mocenský status spojený s výkonem funkce v řídicí pozici nejsou nepodstatnými, ale jen dílčími kritérii toho, v jakém pořadí a jakou prestiž lidé jednotlivým povoláním přisuzují. V základních obrysech se pohled na prestiž povolání v čase příliš nemění, to platí hlavně pro čelo žebříčku (lékaři, vědci,

učitelé) a většinu manuálních nebo rutinních profesí, ale u řady povolání, jako jsou např. programátoři nebo profesionální sportovci, se viditelně projevuje vliv generačního posunu, který s velkou pravděpodobností bude pokračovat i do budoucna. Prestiž profesí spojených s politikou nebo s výkonem státní moci pak v čase podléhá změnám v aktuálním společenském a politickém vývoji a v důvěře k institucím, které tyto profese prezentují. Podobné to je i o prestiži povolání duchovního nebo bankovního úředníka, která do jisté míry odráží důvěru k církvím, respektive k finančním ústavům.

Centrum pro výzkum veřejného mínění provádí podle Červenky (2005b, 2006), Škodové (2007), Tabery (2008) a Tučka (2011) výzkumy prestiže vybraných povolání u české veřejnosti, tyto projekty se nazývají Naše společnost. V těchto výzkumech je respondentům předložen seznam šestadvaceti nejruznějších profesí, kterým měli dotazovaní přiřadit určitý počet bodů od 1 do 99. Nejmenší počet bodů (1 bod) znamenal, že si povolání váží nejméně, naopak 99 bodů vyjadřovalo nejvyšší prestiž daného povolání.

Tuček (2011) do novodobých výzkumů doplnil povolání stavebního dělníka a vynechal povolání soustružníka a opraváře elektrospotřebičů. Z výzkumu Naše společnost 2011 vyplívá, že povolání lékaře dlouhodobě zaujímá v žebříčku prestiže vybraných profesí první pozici. Druhé místo obsadil vědec, na třetím místě je povolání zdravotní sestry, čtvrté a páté místo obsadilo povolání učitel na vysoké škole a učitel na základní škole, který uzavírá skupinu profesí s průměrným hodnocením vyšším jak 70 bodů. Za touto skupinou následují na šestém až devátém místě profese s hodnocením v pořadí projektant, soudce, programátor a soukromý zemědělec (kolem 60 bodů). Následuje velká skupina rozmanitých a nesourodých profesí, jako je účetní, **policista**, truhlář, manažer, starosta, majitel malého obchodu, profesionální sportovec, opravář elektrospotřebičů, soustružník, voják z povolání, stavební dělník a bankovní úředník s hodnocením kolem 50 bodů (9. -18. místo). Jejich bodové hodnocení se během čtyř let výrazně nezměnilo s výjimkou starosty a profesionálního sportovce, kteří se posunuli o 5 bodů směrem dolů a pozice policisty, který zaznamenal posun směrem vzhůru (v roce 2004 a 2006 na dvacáté pozici). Výraznými propady prošli profese novinář (20. místo),

prodavač (21. místo) a kněz (22. místo), sekretářka (23. místo), ministr (24. místo), uklízečka (25. místo) a poslanec (26. místo).

Pokud nahlédneme ještě před tyto výzkumy a ohlédneme se do minulého století, přesněji na rok 1990, pak zjistíme, že Tuček (2003) se svým týmem prováděl podobný výzkum (Prestiž povolání v ČR 1990), ale s jinými profesemi. Zde se oproti novodobým výzkumům objevuje profese horníka. Pokud shrneme tento výzkum, z výsledků vyplývá, že na prvním místě se umístil lékař, dále ministr, profesor na vysoké škole, vědec a ředitel podniku. Zdravotní sestra zaujala sedmé místo, deváté místo patřilo **horníkovi, policista** obsadil devatenácté místo. **Profese hasiče a zdravotnického záchranáře se v minulých ani v současných výzkumech nevyskytuje.**

Tuček (2011) tvrdí, že nejpodstatnějšími věcmi, které určují prestiž profese jsou znalosti, které profese vyžaduje, důležitost pro společnost a zodpovědnost, kterou pacovník má. Další důležité věci jsou i praktická potřebnost profese, fyzická a duševní náročnost, zručnost, rozhodovací pravomoci, nezávislost a nadání. Výše příjmů obsadila ve výzkumu veřejného mínění poslední místo. Na základě tohoto lze určit u veřejnosti prestiž povolání v českém prostředí. Nízká prestiž některých profesí spojených s rozhodovacími pravomocemi či vysokými příjmy je odlišná od mezinárodního standardu a naopak. Proč vysokou prestiž mají profese spojené se zodpovědností a s významem pro společnost, i když jsou relativně nízko finančně ohodnocené?

1.2.3 Pracovníci Policie ČR

Podle Nového (2010) **Policie České republiky** je podřízena ministerstvu vnitra, systém tvoří policejní prezidium, útvary s celostátní působností, krajská ředitelství policie a útvary zřízené v rámci krajských ředitelství. Jedná se o základní složku integrovaného záchranného systému, který je zřízený zákonem České národní rady ze dne 21. června 1991.

Podle stránek Policie ČR (2010) je hlavním úkolem příslušníka Policie České republiky chránit bezpečnost a pořádek ve společnosti, prosazovat zákonnost, chránit práva a svobody osob, preventivně působit proti trestné a jiné protiprávní činnosti, usilovat o trvalou podporu a důvěru veřejnosti. Tyto úkoly jsou zaměřeny na oblasti

ochrany života, zdraví, majetku, odhalování a prevenci trestných činů, zajišťování veřejného pořádku, boj proti terorismu a organizovanému zločinu, ale i dohledu nad bezpečností a plynulostí silničního provozu. Úkoly Policie České republiky plní 47 000 policistů a 11 000 zaměstnanců policie.

Policisté, kteří jsou nově přijati, se dle stránek Policie ČR (2010) musí povinně zúčastnit základní odborné přípravy. Jedná se o službu v pořádkové, železniční, dopravní a cizinecké policii. Základní odborná příprava je rozdělena na část teoretickou a část odborné praxe, která probíhá zpravidla jeden měsíc před zahájením a jeden až dva měsíce po skončení teoretické části. Další odborné vzdělání je dle zaměření a typu policejního zařazení, pro odborné vzdělání byl vytvořen systém specializačních kurzů.

Služební poměr se dle stránek Policie ČR (2010) uzavírá na dobu určitou v trvání 3 let s nově nastupujícím policistou. Po uplynutí služebního poměru na dobu určitou se zařadí policista do služebního poměru na dobu neurčitou, jestliže úspěšně vykonal služební zkoušku a dosahuje dobrých výsledků ve výkonu služby. Policista je při přijetí do služebního poměru ustanoven na služební hodnost vrchního referenta. Možnost profesního růstu je realizováno na základě kvalifikace, dovedností, služebního hodnocení a podle doby trvání služebního poměru. U policistů s vysokoškolským vzděláním je možný tzv. akcelerovaný postup. Ze služebního poměru též vyplívají určité povinnosti a určitá omezení, jako je dodržování kázně a Etického kodexu Policie České republiky. Policisté nesmí být členem politické strany nebo hnutí, dále nesmí být členem řídicích nebo kontrolních orgánů subjektů, které provozují podnikatelskou činnost, ani vykonávat jinou výdělečnou činnost než službu u Policie České republiky.

Podle stránek Policie ČR (2010) má policista nárok na služební příjem za výkon služby, který je tvořen základním tarifem (platovým stupněm v platové třídě stanoveným podle vzdělání, praxe a pozice), zvláštním příplatkem (u rizika ohrožení života nebo zdraví ve výši 1 000 až 6 000 Kč), osobním příplatkem, odměnou (za splnění mimořádného úkolu), příplatkem za službu v zahraničí a příplatkem za vedení. Služební poměr policisty se v mnoha ohledech liší od běžného zaměstnaneckého poměru a to především tím, že po skončení služebního poměru má policista nárok na odchodné (po šesti letech trvání služebního poměru ve výši jednoho

měsíčního hrubého služebního příjmu s možností navýšení) popřípadě na výsluhový příspěvek (po více jak patnácti letech, příspěvek činí 20% měsíčního hrubého služebního příjmu s možností navýšení).

Na stránkách Policie ČR (2010) se dále můžeme dozvědět, že pracovní doba policistů je 37,5 hodiny týdně a rozvrhuje se pravidelně nebo nepravidelně v dvousměnném, třisměnném nebo nepřetržitém režimu. Policista má nárok na šest týdnů dovolené v kalendářním roce, na udělování služebního volna, dále i udělení možnost studijního volna. Policisté, jejichž služební poměr trvá alespoň 15 let, mají možnost k získání ozdravných pobytů (v délce 14 kalendářních dní) ve formě lázeňské péče nebo tělesných rehabilitačních aktivit. Pro policisty je zajištěna bezplatná psychologická péče, a dále je i zřízená síť resortních zdravotnických zařízení, která poskytují kvalifikovanou zdravotní péči. Mezi další výhody lze zařadit například i příspěvky na dovolenou či na kulturní akce z fondu kulturních a sociálních potřeb.

Podle střediska empirických výzkumů STEM (2011) byla zkoumána obecná důvěra ve schopnosti orgánů činných v trestním řízení. Ze šetření vyplývá, že dnešní policii důvěřuje zhruba polovina občanů (51 %), zatímco zhruba osmina lidí (13 %) této instituci vyjádřila absolutní nedůvěru. Důvěra v dnešní policii od devadesátých let přes určité výkyvy postupně roste.

1.2.4 Pracovníci Hasičského záchranného sboru ČR

Podle webových stránek **Hasičského záchranného sboru České republiky** (2010) se jedná o základní složku integrovaného záchranného systému. Hasičský záchranný sbor ČR je hlavním koordinátorem integrovaného záchranného systému. To znamená, že pokud zasahuje více složek integrovaného záchranného systému (policie, zdravotníci, hasiči) na místě velí příslušník Hasičského záchranného sboru ČR, který řídí součinnost složek a koordinuje záchranné a likvidační práce. Systém Hasičského záchranného sboru České republiky tvoří generální ředitelství, které je organizační součástí Ministerstva vnitra, a dále 14 hasičských záchranných krajských sborů.

Podle Velíčka (2012) je základním posláním sborů chránit životy, zdraví obyvatel a majetek před požáry, poskytovat účinnou pomoc při mimořádných událostech, ať již se jedná o živelní pohromy, průmyslové havárie či teroristické útoky.

Dle stránek Hasičského záchranného sboru ČR (2010) je možné přijmout do služebního poměru občana České republiky staršího 18 let, který je bezúhonný a plně způsobilý k právním úkonům, je fyzicky a zdravotně způsobilý k výkonu služby, v neposlední řadě splňuje podmínky stanovené pro výkon obsazovaného služebního místa (minimálně vzdělání s maturitní zkouškou, popřípadě další odborné vzdělání či odborné kurzy). U hasičů je stejné omezení jako u příslušníků policie, a to že nesmí být členem politické strany nebo politického hnutí, nejsou členem řídicích nebo kontrolních orgánů právnických osob, které vykonávají podnikatelskou činnost a nesmí vykonávat živnostenskou nebo jinou výdělečnou činnost.

Na stránkách Hasičského záchranného sboru ČR (2010) se můžeme dočíst, že má hasič nárok na služební příjem za výkon služby, který je tvořen základním tarifem (platovým stupněm v platové třídě stanoveným podle vzdělání, praxe a pozice), zvláštním příplatkem (u rizika ohrožení života nebo zdraví ve výši 1 000 až 6 000 Kč), osobním příplatkem (až do výše 60% základního tarifu příslušníka), odměnou (za splnění mimořádného úkolu) a příplatkem za vedení týmu. Služební poměr hasiče má svá specifika stejně jako služební poměr policisty, a to tím, že po skončení služebního poměru má hasič nárok na odchodné (po šesti letech trvání služebního poměru ve výši jednoho měsíčního hrubého služebního příjmu s možností navýšení) popřípadě na výsluhový příspěvek (po více jak patnácti letech, příspěvek činí 20% měsíčního hrubého služebního příjmu s možností navýšení).

Podle stránek Hasičského záchranného sboru ČR (2010) lze určit pracovní dobu příslušníků hasičského sboru na dvousměnný nebo třisměnný režim služby, v němž se příslušníci vzájemně střídají ve dvou nebo ve třech směnách v rámci 24 hodin po sobě jdoucích, tím je zabezpečen nepřetržitý režim služby. Hasiči tedy pracují v dvacetičtyř hodinové směně po které následuje dvou denní volno. Ve směně vykonávající službu jsou příslušníci pro vlastní zásahovou činnost, příslušníci pro obsluhu operačních a informačních středisek a příslušníci zařazení v záloze směny. Příslušníci předurčení

pro zásahovou činnost a příslušníci zařazení v záloze směny jsou organizováni do družstev. K 1. 2. 2012 bylo evidováno 9147 příslušníků Hasičského záchranného sboru ČR, z toho je 6419 výjezdových hasičů.

Kerles (2012) popisuje výsledky aktuálního celoevropského průzkumu společnosti Reader Digest, kdy tento výzkum porovnává, jakou důvěru mají lidé k různým profesím. Největší důvěru vyjádřili Češi vůči hasičům, a to v 97 %, v porovnání s evropským průměrem je to o čtyři procenta méně než u nás. V žebříku nejdůvěryhodnějších profesí u Čechů následují profesionální piloti letadel (91 %), zdravotní sestry (88 %), lékaři (81 %), učitelé, zemědělci a farmaceuti (73 %) poslední místo obsadili politici (2 %).

1.2.5 Pracovníci Zdravotnické záchranné služby

Berec (2011) se k **Zdravotnické záchranné službě** vyjadřuje jako o třetí složce integrovaného záchranného systému v České republice. Rozdíl je, že není státem řízená, jako předchozí dva bezpečnostní sbory, ale je provozována regionálně. Zřizovateli Zdravotnické záchranné služby jsou v České republice kraje, které ji prostřednictvím svých regionů také financují a provozují. Oficiální označení krajské záchranné služby je vytvořeno spojením názvu, kraje a označením působnosti (Zdravotnická záchranná služba hlavního města Prahy - územní středisko záchranné služby).

Podle Berce (2011) základní činností záchranné služby je zajišťování odborné přednemocniční neodkladné péče u stavů ohrožujících lidský život. Ta je zajišťována prostřednictvím operačních středisek, která přijímají a vyhodnocují tísňové výzvy na lince 155. Posádky záchranných vozů se rozdělují podle složení posádky na vozy rychlé zdravotnické pomoci (řidič a zdravotnický záchranář) a vozy rychlé lékařské pomoci (řidič a lékař). Dojezdový čas posádek k případu je patnáct minut od přijetí tísňové výzvy. Nedílnou součástí záchranné služby v České republice je i Letecká záchranná služba.

Sigmund (2011) popisuje situaci v roce 2010, kdy na území České republiky bylo 14 krajských záchranných služeb s 280 výjezdovými stanovišti, ve kterých bylo připraveno k nepřetržitému provozu 503 posádek, z toho 10 leteckých.

Podle průvodce světem povolání (2010) mezi základní činnosti zdravotnického záchranáře patří rozpoznávání druhu úrazu a z toho vyplývající zacházení s raněným, třídění raněných podle druhu úrazu, poskytování neodkladné zdravotnické péče (resuscitace), předávání raněných lékařům, kteří se dostavili na místo neštěstí s poskytnutím informací o stavu postiženého. Dále také provádějí asistenci lékařům při provádění léčebných zákroků na místech havárií, připravují léky a léčivé přípravky včetně jejich aplikace podle pokynů lékaře, zajišťují odborný převoz raněných do nemocnice, monitorují životní funkce a provádějí nezbytné opatření k zachování těchto funkcí.

Systémem vzdělání Sigmund (2011) ukazuje na odliv lékařů ze záchranné služby a proto bylo nutné přetransformovat povinné vzdělání pracovníků záchranné služby. Začaly vznikat obory nelékařských specialistů, jako je zdravotnický záchranář (diplomovaný specialista) a později i vysokoškolské vzdělání zdravotnických záchranářů (bakalářské obory). Nelékařští pracovníci, kteří neměli tyto možnosti studia, byli nuceni absolvovat specializaci ARIP (anesteziologie, resuscitace a intenzivní péče). Nyní jsou všichni pracovníci zdravotnické záchranné služby plně kvalifikovaní a jsou z nich specializovaní nelekářští pracovníci zaměřeni na urgentní medicínu, kteří musí mít platné Osvědčení pro výkon profese bez odborného dohledu.

Sigmund (2008) popisuje pracovní dobu zdravotnických záchranářů na dvousměnný nebo třísměnný režim služby. Rozdíl v tomto třetím integrovaném záchranném systému oproti dvou předchozím je, že zdravotní záchranáři nemají nárok na odchodné ani výsluhový příspěvek. Od roku 2008 komora záchranářů aktivně jedná s ministerstvem zdravotnictví o sociálních výhodách pro výjezdové skupiny, zatím bez větších úspěchů.

1.2.6 Pracovníci uranových dolů

Podle občanského sdružení Zdař Bůh (2011) je historie českého hornictví velmi bohatá, sahá k počátkům vzniku českých zemí. Během této dlouhé doby zažilo hornictví léta chudá i bohatá, léta bohatá byla spjata s rozšiřováním těžby a zvyšováním produkce. Léta chudá se pojí s uzavíráním dolů a s útlumy těžebních lokalit. Útlum

českého hornictví nastal v 90. letech 20. století díky změně politické situace. Opuštění direktivní politiky a přechod na tržní hospodářství měl vliv i na těžební průmysl, došlo proto k masovému uzavírání dolů jak v uhelném, tak i rudném a uranovém hornictví.

Občanského sdružení Zdař Bůh (2011) hovoří o tom, že celospolečenské změny přinesly změny ve vnímání hornictví, především současná společnost na hornictví pohlíží jako na nástroj minulého režimu, a tak negativní pohled na hornictví samotné, přestože došlo k velkému pokroku, s velkou podporou sdělovacích prostředků přetrvává i dodnes.

Podle Ježe (2000) za počátek **uranového hornictví** v České republice lze považovat zahájení těžby na ložisku Jáchymov, kde v roce 1945 vznikl předchůdce dnešního státního podniku DIAMO (těžební organizace Československý uranový průmysl). V té době úplně nové průmyslové odvětví se rychle rozvíjelo a se zvyšujícími se nároky na těžbu uranové rudy byla vyhledávána a předávána k těžbě další ložiska uranu. V roce 1956 byla nalezena uranová ložiska Rožná a Olší, od roku 1957 byly vytěženy první tuny uranové rudy v této oblasti. Nyní je státní podnik DIAMO, odštěpný závod GEAM Dolní Rožinka, jak zní oficiální název dolů, posledním využívaným ložiskem uranu v České republice (ložisko Rožná, Olší od roku 1989 uzavřeno). Celkově bylo v oblasti Dolní Rožinky vyraženo 9,9 km těžebních a průzkumných jam, 653 km překopů, chodeb a rozrážek, dále také 158,5 km větracích, těžebních a dopravních komínů. Celkově bylo vytěženo 40,8 milionů tun rubaniny (z toho je 18,7 milionů tun uranové rudy), ložisko sahá až do úrovně 24. patra pod zemí.

Pracovní poměr podle Mahla (2012) je uzavírán s osobami vyučených v oboru (minimální vzdělání), podle pozice na které je prováděno výběrové řízení. Další vzdělání je realizováno prostřednictvím odborných kurzů. Pracovní doba horníka je 37,5 hodiny za měsíc, pracovní provoz je v dole nepřetržitý. V současné době je zaměstnáno ve státním podniku DIAMO, odštěpný závod GEAM Dolní Rožinka, kolem šestiset horníků. Pracovní náplň horníků je podle místa výkonu práce, v ložisku Rožná jsou vytvořeny tři úseky, a to těžba (přesun vytěžené horniny), úsek (úsek důlního pole, ražba pomocí důlních děl) a OSE (opravy, stroje, elektro), podle místa a druhu vykonávané činnosti se liší náplň práce jednotlivých horníků.

Podle Mahla (2012) je těžba v ložisku Rožná prodloužena na dobu neurčitou, samozřejmě s ohledem na množství těžené uranové rudy. Horník pracující v uranových dolech má 40 dnů dovolené za rok, v měsíci červenci probíhá hromadná výluka a v dolech je zaměřená práce především na údržbu a opravy.

Příjem horníka je podle Mahla (2012) je tvořen základním tarifem (platovým stupněm v platové třídě stanoveným podle vzdělání, praxe a pozice), zvláštním příplatkem, osobním příplatkem, odměnou (za splnění mimořádného úkolu) a příplatkem za vedení týmu. Pracovní poměr horníka má také svá specifika, po skončení pracovního poměru, tedy po 2100 směnách v dole, má horník nárok na odchodné a na výsluhový příspěvek (1900 Kč měsíčně až do starobního důchodu).

1.3 Zdravotní stav

Ve všech lidských kulturách je podle Kebzi (2005) **zdraví** kladeno na přední místo v hierarchii hodnot, protože umožňuje naplnění života, dosažení stavu spokojenosti, štěstí a také k plnohodnotnému uplatnění ve společnosti. Ovšem vnímání a hodnocení zdraví se liší v různých populačních skupinách, jelikož záleží na věku, pohlaví, vzdělání a na socioekonomickém statusu posuzovatelů.

Zdraví je většinou v literatuře teoreticky popisováno jako dynamická rovnováha, kterou organismus zajišťuje ve vztahu k vnitřním i vnějším podmínkám jeho života. Zdraví však reálně zahrnuje mnoho dimenzí a při jeho vysvětlování nebyly dosud nikdy všechny dimenze vzaty v úvahu (Aplikovaná sociální psychologie 2., 2001, s. 20). Podle Kebzi (2005) je ve světovém odborném písemnictví shromážděno mnoho pokusů o definici zdraví, některá jsou zdařilá, jiná méně. Kebza (2005) poukazuje na to, že by pojem zdraví měl vyjadřovat vrozenou a získanou individuální podmíněnost zdraví (životní styl), dále by měl zachytit aktuální místo individua na škále „zdraví- nemoc“ ve smyslu fyzického zdravotního stavu, současně bychom měli vzít v úvahu subjektivní pocity týkající se osobní pohody, štěstí a životní spokojenosti s důrazem na kvalitu sociální vztahů k lidem. Důležité je i posoudit vnější projevy lidského organismu (chování ve vztahu ke zdraví a nemoci), a to vše vyjádřit v čase, podle historického, sociálního, politického, ekonomického a kulturního kontextu vývoje společnosti.

Pravděpodobně nejčastěji citovanou a nejznámější formulací zdraví podle Aplikované sociální psychologie 2. (2001) je definice Světové zdravotnické organizace (WHO) z roku 1948, jež vymezuje zdraví nikoli jako pouhou absenci nemoci či poruchy, ale jako stav úplné tělesné, duševní a sociální pohody. Podle Kebzi (2005) Evropská regionální úřadovna WHO vydala Evropskou regionální strategii v roce 1999, která doplňuje původní, od roku 1948 nezměněnou definici zdraví WHO. Protože původní definice je příliš obecná a neumožňuje objektivní měření zdraví, došlo k vytvoření nové verze užšího vymezení zdraví. Nová operacionalizovaná definice zdraví popisuje: snížení úmrtnosti, nemocnosti a postižení v důsledku zjistitelných nemocí nebo poruch a nárůst pocíťované úrovně zdraví.

Obsah pojmů zdraví a zdravotní stav je podle Kebzi (2005) do určité míry kvantitativně a kvalitativně měřitelný za použití standardních metodik v podobě různých vyšetřovacích postupů, zaměřených na odhalení příznaků některé nemoci.

Bártlová (2005) přejímá názor, že **nemoc** stejně jako **zdraví** má multifaktorový, bio-psycho-sociální základ. Nejen jednotlivé faktory životního prostředí, ale především jejich vzájemná interakce s lidským organismem a způsobem života člověka pomáhá vzniku nemoci anebo přispívá k jejich rozvoji.

Podle Bártlové (2005) každý stupeň společenského vývoje přinášel specifické zdravotní problémy, který se odráží ve výskytu chorob. Mezi negativní důsledky současné úrovně společenského rozvoje i materiální kultury dochází ke znečištění ovzduší, vody i půdy, zneužívání alkoholu a kouření, nedměrnému příjmu potravy, nevhodnému sexuálnímu chování a k rychlému životnímu tempu, který má spíše chronický ráz. Nutno podotknout, že i významným faktorem ovlivňujícím zdraví člověka je práce. Pracovní podmínky podle Bártlové (2005) kladou na člověka různé nároky podle typu práce. Nároky mohou být přiměřené anebo nepřiměřené fyziologickým možnostem člověka. Pokud nároky přesahují pracovní potenciál organismu, může dojít k poruše zdraví, k onemocnění a pracovní neschopnosti. Rizikové pracovní prostředí je např. u horníků, kdy jsou ohroženi plicními chorobami a nádorovým onemocněním.

Bártlová (2005) hovoří o tom, že současná medicína se zabývá prevencí poškození zdraví, popřípadě odstaněním různých rizik a ohrožení. Některá rizika je možné řešit individuálně a jiná pomocí opatření společnosti. Největší podíl na tom, zda je jedinec zdravý, nebo nemocný, má způsob života (z 50%- 60%), stav a kvalita prostředí (20%- 25%), genetické faktory (10%- 15%) a organizace systému péče o zdraví obyvatel (10%- 15%).

Komise evropských společenství (2009) poukazuje na to, že v celé Evropské unii zdravotní stav obyvatel souvisí se sociálním postavením, což znamená, že lidé s nižším vzděláním a lidé, kteří zastávají povolání s nižšími nároky na kvalifikaci nebo mají nižší příjmy, zpravidla umírají v mladším věku a vyskytuje se u nich vyšší počet většiny druhů zdravotních potíží. Dělníci, kteří vykonávají převážně manuální nebo rutinní úkoly mají horší zdravotní stav než ti, kteří nevykonávají manuální práce. Rozdíly v očekávané délce života při narození mezi skupinami s nejvyšším a nejnižším socioekonomickým statusem činí 10 let u mužů a 6 let u žen. Zranitelné a sociálně vyloučené skupiny, jako jsou lidé přistěhovaleckého původu nebo příslušníci etnických menšin, zdravotně postižení nebo bezdomovci vykazují zvláště nízkou úroveň zdraví. Příčiny špatného zdravotního stavu těchto skupin mohou být díky špatnému bydlení, stravování a chování ve vztahu ke zdraví, ale rovněž v důsledku diskriminace či stigmatizace.

1.3.1 Sociální determinanty zdraví

Řada sociálních vlivů podle Aplikovaná sociální psychologie 2. (2001) může ovlivnit pozitivně i negativně zdravotní stav jedince, ale též různých profesních, věkových a jiných skupin lidí. K těmto sociálním determinantům patří koncepce životních událostí, sociální opora a sociálně ekonomický status. Koncepce životních událostí zahrnuje prožití různých životních situací, stavů a událostí, jež mají společenskou povahu. Tyto události je třeba dále dělit na očekávané (sňatek) a neočekávatelné (nemoc), nebo náhodné (úraz). Závažnost dopadu těchto situací na lidskou psychiku (dopad na zdravotní stav), a to v rámci eustresových (pozitivně laděné

emoce) a distresových (nepříznivě laděné emoce) životních událostí. Pro hodnocení se využívá škála životních situací.

Aplikovaná sociální psychologie 2. (2001) hovoří o tom, že sociální začlenění člověka do systému sociálních vztahů a vazeb je významnou složkou zdravotního stavu jedince, čím více vztahů člověk má, tím více je chráněn před škodlivými důsledky životních událostí. Zároveň však připouští, že může dojít i k negativním důsledkům působení sociální opory, a to může vyvolat závislost, ztrátu soběstačnosti, nízké sebehodnocení a ztrátu soukromí.

V posledních letech je dle Aplikované sociální psychologie 2. (2001) věnována pozornost vztahu mezi postavením člověka ve společenské hierarchii a jeho zdravotním stavem. Hlavním určujícím faktorem je sociálně ekonomický status. Socioekonomické rozdíly v úrovni zdravotního stavu a péči o něj jsou tvořeny tím, že skupiny níže postavené v socioekonomické hierarchii žijí v méně příznivých podmínkách z hlediska přístupu ke vzdělání, kvality bydlení, trávení volného času, stravování a cestování. Důležité je upozornit, že v rámci vyspělých zemích nevykazují nejlepší úroveň zdraví občané absolutně nejbohatších států, ale občané zemí, ve kterých jsou nejmenší rozdíly mezi nejvyššími příjmy bohatých a nejnižšími příjmy chudých, tedy kde je rovnoměrná redistribuce mezi občany. Z toho vyplývá, že život ve společnosti s vyššími rozdíly v příjmech prediponuje její členy k vyšší mortalitě.

Davidová (2010) uvádí následující determinanty zdraví: sociální gradient, dětství, stres, doprava, nezaměstnanost, práce, sociální opora, sociální exkluze, závislosti a výživa. Čeledová (2010) **sociální gradient** popisuje jako vliv úrovně socioekonomických faktorů a determinací (vzdělání, bydlení, zaměstnání). Sociální gradient má vliv na celou společnost, jelikož materiální a sociální příčiny přispívají v incidenci nemocí a úmrtí mezi různými sociálními skupinami. Sociální nevýhody jako jsou nejisté zaměstnání, nízké vzdělání a nedostatek rodinného majetku má velký vliv na zdraví jedince. Podle Aplikovaná sociální psychologie 2. (2001) se socioekonomický gradient promítá do odlišností v úmrtnosti dospělých i dětí, akutních i chronických, infekčních i neinfekčních onemocnění, i v psychiatrické morbiditě, a to jak ve

vyspělých, ale i v rozvojových zemích. Tento socioekonomický gradient se týká i těch chorob, u kterých není známo žádné rizikové chování.

Pokud v **dětství** dojde k získání nevhodných životních návyků ve vztahu ke zdraví, podle Čeledové (2010) hrozí riziko vzniku zdravotních problémů v dospělosti. Také dlouhodobý **stres** může vést k duševnímu, ale i fyzickému onemocnění. I psychosociální prostředí v **práci** je důležitou determinantou zdraví, stres na pracovišti se odvíjí od neuspokojivých pracovních podmínek, nejistého zaměstnání a **nezaměstnanosti**. Nejvhodnější **doprava** do zaměstnání je jízda na kole, chůze anebo doprava prostřednictvím prostředků hromadné dopravy. Mezi další determinanty patří zdravá **výživa** (správné stravovací návyky), **závislosti** (na alkoholu, drogách, kouření), **sociální opora** (sociální kontakty) a **sociální exkluze** (sociální vyloučení a chudoba).

1.3.2 Sociální status ve vztahu ke zdravotnímu stavu

Šplíchalová (2006) popisuje stav v České republice v 80. letech minulého století, kdy byly prokázány rozdíly v mortalitě v souladu se sociální pozicí, která byla měřená stupněm vzdělání. U zjištěných rozdílů se projevoval sociální gradient, to znamená, že čím vyšší pozice v sociální hierarchii, tím nižší mortalita.

Zdravotní stav jedince podle Šplíchalové (2006) souvisí s individuálními socioekonomickými faktory (příjem, vzdělání, zaměstnání, bydlení aj.). Progresivní zvyšování mortality dle stupně materiální deprivace je závažným zdravotně-sociálním problémem v mnoha evropských zemích. Navíc nerovnost v dostupnosti zdravotní péče a její kvalitě přispívají ke zvyšování rozdílů v mortalitě mezi sociálními třídami. U dospělých i dětí s nízkým socioekonomickým statutem je vysoké riziko onemocnění přenosnými infekčními nemocemi, zvláště respiračními infekcemi. Socioekonomický status má velký vliv na vznik kardiovaskulárních chorob, depresí, nádorových onemocnění a chronických bronchitid. Oproti tomu alergická onemocnění mají vyšší prevalenci v bohatých zemích a přispívají k tomu faktory životního stylu, které jsou rozdílné v různých socioekonomických třídách.

Podle Šplíchalové (2006) lepší životní styl vykazují ženy oproti mužům, protože ženy dodržují více správných stravovacích návyků, méně kouří, méně užívají alkohol

a drog. Z hlediska věku je životní styl nejhorší u osob ve středním věku, protože jsou oproti ostatním více fyzicky aktivní, je však mezi nimi nejvíce pravidelných kuřáků a nadměrných konzumentů alkoholu. S rostoucím věkem se zdraví osob zhoršuje, s čímž souvisí i častější využívání zdravotnických služeb a užívání léků. Nutné ještě dodat, že osoby se základním vzděláním mají častěji nadváhu a špatné stravovací návyky, častěji kouří a konzumují alkohol, proto také vykazují horší zdravotní stav. Vysokoškolsky vzdělané osoby častěji využívají zdravotnické služby z preventivních důvodů a méně často z léčebných důvodů, než lidé s nižším vzděláním.

2 CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY

2.1 Cíl práce

- Zjistit, jak vybraní respondenti subjektivně vnímají svůj sociální status.
- Zjistit, zda vybrané struktury zaměstnání mají vliv na sociální status respondenta.
- Zjistit, jaký vliv má druh vykonávané profese na subjektivně deklarovaný zdravotní stav.

Operacionalizace cíle číslo 2

- Zjistit, zda vybrané struktury zaměstnání mají vliv na sociální status respondenta.

Vybrané struktury zaměstnání jsou v tomto výzkumu:

- vzdělání
- příjem
- pozice v zaměstnání

Podle Machonina (2005) je vzdělání, příjem a postavení v řízení nejdůležitější ze statusových charakteristik, protože od získaného vzdělání se odvíjí postavení v řízení, a pak i výše příjmu. Podle Tučka (2003) tyto tři dimenze jsou obvykle ve vědomí společnosti považovány za základní statusové charakteristiky a zároveň představují schéma, jak je sociálního statusu ve společnosti dosahováno.

2.2 *Výzkumné otázky*

- Jaký je subjektivní sociální status respondentů?
- Mají vybrané struktury zaměstnání vliv na sociální status respondenta?
- Má vykonávaná profese vliv na subjektivně deklarovaný zdravotní stav?

Hypotézy jsou stanoveny v závěru práce.

3 METODIKA

3.1 Kvalitativní výzkum

Ve své diplomové práci jsem se rozhodla, vzhledem ke stanoveným cílům, získat subjektivní názory pracovníků integrovaného záchranného systému a horníků v uranových dolech. A shromážděná data zpracovat formou kvalitativního výzkumu. Podle Hendla (2005) tvoří hlavní skupinu metod sběru dat v empirickém výzkumu naslouchání, vyprávění, kladení otázek respondentům a získávání jejich odpovědí.

Dotazování podle Hendla (2005) zahrnuje různé typy rozhovorů, dotazníků, škál a testů. Tyto metody lze použít samostatně nebo v kombinaci s jinými metodami. Jako výzkumnou metodu jsem si v rámci své práce zvolila dotazování a s ní spojenou výzkumnou techniku polostrukturovaného (položitého) rozhovoru.

Výhodou polostrukturovaného rozhovoru je podle Miovského (2006) eliminace nevýhod nestrukturovaného a plně strukturovaného rozhovoru. Možnost kombinace prvků nestrukturovaného a strukturovaného inetrview činí z metody polotrukturovaného rozhovoru téměř ideální výzkumný nástroj pro většinu výzkumů v rámci kvalitativního přístupu. Polostrukturovaný rozhovor se podle Reichla (2009) vyznačuje tím, že tazatel má připravený soubor témat/otázek, které budou předmětem výzkumu, aniž by bylo striktně dané pořadí. Kladené otázky mohou podlehnout modifikaci, je však nezbytné, zodpovědět všechny.

V rozhovoru jsem použila otázky otevřené i uzavřené. Uzavřené otázky umožnily zvolit pouze jednu odpověď z několika nabídnutých variant. Dalším typem uzavřených otázek v rozhovoru byly otázky uzavřené škálové, kdy respondenti vybírali jednu variantu z číselné škály. Uzavřené otázky byly pro přehlednost zpracovány do tabulek. Otázky číslo 1- 3, 8, 10, 11- 17 byly převzaty z knihy *Zdravotně sociální aspekty života imigrantů v České republice*, jejíž autorkou je Jitka Vacková a kolektiv (2012) za podpory projektu COST, reg. č. OC 10031 s názvem „*Zdravotně sociální aspekty života imigrantů v České republice*“.

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Pro potřeby této práce jsem zvolila výzkumný soubor tvořený z pracovníků Policie České republiky, Hasičského záchranného sboru České republiky, Zdravotnické záchranné služby a z horníků pracujících v uranových dolech s diferenciací dle věku. Diferenciace dle pohlaví není zahrnuta, a to z důvodu vysokého obsazení mužského pohlaví v těchto profesích.

Pro účely výzkumu bylo osloveno osm respondentů, z každé profesní skupiny dva, kteří v současné době aktivně vykonávají výše uvedené profese. Diferenciace dle věku, byla založena na dvou věkových kategoriích, mladší věková kategorie do 30 let a starší věková kategorie od 45 let výše. Minimální rozdíl mezi věkovými kategoriemi je tedy 15 let. Výzkum s respondenty byl proveden a zaznamenán za pomoci záznamového archu (viz. Příloha číslo 2). Každý respondent se na počátku výzkumu seznámil s účelem studie. Rozhovory probíhaly anonymně, proto ve své práci používám označení dle profese a čísla (např. hasič číslo 1, policista číslo 2).

4 VÝSLEDKY

Z důvodu ochrany osobních údajů byli respondenti označeni podle profese a podle čísla.

4.1 Základní identifikační údaje respondentů

VZDĚLÁNÍ A PRÁCE

1) Policista číslo 1

Policista číslo jedna se narodil v roce 1985, je svobodný. Získal bakalářský titul na Policejní akademii České republiky v Praze se zaměřením na policejní činnosti. V současné době pracuje šest a půl roku jako dopravní inspektor na Dopravním inspektorátu ve Žďáře nad Sázavou. Jeho původní profese byla elektrotechnik se zaměřením na číslicové počítače.

2) Policista číslo 2

Policista číslo dvě se narodil v roce 1967, je ženatý a má jedno dítě. Studoval na lesnickém učilišti, kde získal výuční list a dále odmaturoval na Zemědělském učilišti v Bystřici nad Pernštejnem. V současné době pracuje čtyři roky jako dopravní inspektor na Dopravním inspektorátu ve Žďáře nad Sázavou. Před tím působil šest let na obvodním oddělení pořádkové služby. „*Ještě před kariérou policisty jsem pracoval jako řidič nákladáku a to pět let.*“

3) Hasič číslo 1

Hasič číslo jedna se narodil v roce 1985, je ženatý. Odmaturoval na střední škole v oboru strojírenství. Nyní pracuje čtyři roky jako hasič strojník v Hasičském záchranném sboru Kraje Vysočina ve Žďáře nad Sázavou. Dříve zastával funkci v Hasičském záchranném sboru Jihomoravského kraje v Brně, než se nechal přeložit do místa současného bydliště. Původní profesí byl nástrojař, v této profesi působil dva a půl roku.

4) Hasič číslo 2

Hasič číslo dvě se narodil v roce 1966, je ženatý. Magisterský titul získal v Praze na Univerzitě Jana Ámose Komenského, obor Andragogika a řízení lidských zdrojů, dále studoval dvouletou hasičskou školu. V současné době pracuje dvanáct let u Hasičského záchranného sboru Kraje Vysočina v Bystřici nad Pernštejnem. Posledních devět let působí jako velitel družstva (velitel směny). Dříve vykonával činnost státního úředníka na Městském úřadě v Bystřici nad Pernštejnem.

5) Zdravotnický záchranář číslo 1

Záchranář číslo jedna se narodil v roce 1985, je svobodný. Vystudoval diplomovaného zdravotnického záchranáře na Vyšší odborné škole (Bílá vložka) v Českých Budějovicích. V současné době pracuje pět let jako řidič záchranář ve Zdravotnické záchranné službě Kraje Vysočina v Bystřici nad Pernštejnem. Jinou profesi tento záchranář nevykonával.

6) Zdravotnický záchranář číslo 2

Záchranář číslo dvě se narodil v roce 1965, je ženatý a má jedno dítě. Vystudoval magisterský obor Vodní záchranná a pozemní služba. V současné době pracuje čtyři a půl roku jako zdravotnický záchranář ve Zdravotnické záchranné službě v Hradci Králové. Současně vystupuje i jako osoba samostatně výdělečně činná (lektor první pomoci) v České republice a v Itálii. Původně byl u Horské služby ve Špindlerově Mlýně.

7) Uranový horník číslo 1

Uranový horník číslo jedna se narodil v roce 1983, je rozvedený a má jedno dítě. Vyučil se v oboru opravář zemědělských strojů na Středním odborném učilišti v Bystřici nad Pernštejnem. V současné době pracuje pět let jako důlní zámečnick v úseku OSE (opravy, stroje, elektro) ve státním podniku DIAMO, odštěpný závod GEAM Dolní Rožínka. Původně působil, jako zámečnick v AGRU Zvole a.s.

8) Uranový horník číslo 2

Uranový horník číslo dvě se narodil v roce 1966, je ženatý a má dvě děti. Vyučil se v oboru malíř pokojů na stavební škole v Brně. V současné době pracuje pět let jako první pomocník směnového předáka na úseku (laman) ve státním podniku DIAMO, odštěpný závod GEAM Dolní Rožinka. Původně vykonával funkci skladníka ve firmě Wera Werk.

4.2 Odpovědi respondentů

Jste se svou současnou profesí spokojen? Proč?

Tabulka 2: Spokojenost respondentů se svou profesí

Spokojenost s profesí	velmi spokojen	spíše spokojen	průměrně spokojen	spíše nespokojen	velmi nespokojen
policista č. 1			X		
policista č. 2			X		
hasič č. 1		X			
hasič č. 2		X			
zdravotnický záchranář č. 1	X				
zdravotnický záchranář č. 2					X
uranový horník č. 1	X				
uranový horník č. 2				X	

Zdroj: vlastní výzkum

1) Policista číslo 1

„Baví mě moje současná práce, ale finanční ohodnocení je nízké s ohledem na to, co děláme..“

2) Policista číslo 2

„V současném státě je policie nepotřebná, je to současnou dobou. Jsme jen papíroví lidé. Tahle práce mi nevadí, vadí mi problémy kolem. Na začátku jsem byl nadšený, že jsem policajt, ale pak přišlo zklamání. Vadí mi, že se na nás hází špína, to slyšíte z médií, od politiků. Mám pocit, že vedení už nemá snahu něco zlepšovat, je to spíše cílené. Po letech, co pracuji u policie, si říkám, že si to nesmím už tak brát, že nejsme nic jiného než linková výroba.“

3) Hasič číslo 1

„V současné profesi vidím jistotu. Taky mi vyhovuje, že jsem jeden den v práci a další dva dny mám volno.“

4) Hasič číslo 2

„S prací jsem celkem spokojený, jen mi vadí, že tenhle systém nemá na nás peníze. V zahraničí jsou platy hasičů několikanásobně vyšší než u nás.“

5) Zdravotnický záchranář číslo 1

„Tato profese mě baví, není to stereotypní práce, co výjezd to unikát.“

6) Zdravotnický záchranář číslo 2

„Mám se toho ještě hodně co učit, a to po stránce profesní a intelektuální. Kdybych byl spokojený, byl bych duševní důchodce.“

7) Uranový horník číslo 1

„Pracuji ve státním podniku, znamená to jistou práci a zároveň to také znamená záruku výluhového příspěvku a dřívějšího odchodu do důchodu.“

8) Uranový horník číslo 2

„Protože mám nízký plat na to, co každý den dělám, a navíc poslední dobou je silný tlak ze strany vedení. Mám dojem, že příplatky jsou podle obličeje.“

Co Vás motivovalo k výběru této profese (seřad'te jednotlivé motivy podle intenzity působení)? Zvolil byste si znovu tuto profesi?

1) Policista číslo 1

„Od střední školy mi nešla matika, proto jsem se rozhodl, že bych chtěl dělat s lidmi. Takže proto jsem si vybral tuhle profesi, a taky protože jsem si oblíbil trestní právo.“

„Nejspíš bych si tuhle profesi vybral znovu, i když, kdybych si našel jinou práci, která by byla lépe placená a bavila by mě, tak bych asi zvolil i jinou profesi.“

2) Policista číslo 2

„Lákala mě uniforma a zbraně. V mých očích měla tahle práce smysl, chtěl jsem pomáhat a chránit.“

„Tuhle práci bych zvolil znovu v případě, že bych nevěděl, co tahle práce obnáší.“

3) Hasič číslo 1

„Chtěl jsem pomáhat lidem, a jelikož jsem vystudoval technický obor, tak jsem chtěl pracovat i s technikou, tak se mi to splnilo. Taky mě baví řídit velká auta.“

„Jsem v práci spokojený, baví mě, co dělám, tak bych si tuhle práci vybral znovu.“

4) Hasič číslo 2

„Chtěl jsem zachraňovat lidi. Taky mi vyhovuje, že mám poměrně dost času i na jiné aktivity. Chodím do práce na dvaceti čtyř hodinové směny, a pak mám dva dny volno.“

Máme velký dům, kolem kterého neustále musíme něco dělat, tak proto mi vyhovují takové směny.“

„Určitě bych si tuhle práci zvolil znovu“

5) Zdravotnický záchranář číslo 1

„Již od malička jsem chtěl být záchranářem. Inspiroval jsem se od známého, který mě jednou vzal k sobě na základnu a od té doby jsem měl jasno.“

„Tuto profesi bych si zvolil znovu.“

6) Zdravotnický záchranář číslo 2

„Motivovala mě především moje rodina, pocházím ze zdravotnické rodiny, tak asi proto.“

„Znovu bych si toto povolání nevybral, zvolil bych si povolání lékaře, nejspíš praktického lékaře.“

7) Uranový horník číslo 1

„Na prvním místě byly platové podmínky, co mě motivovalo k výběru téhle profese. Na druhém místě pevná pracovní doba a na třetím místě to byly výhody od zaměstnavatele, jako je například příspěvek na dovolenou.“

„Zvolil bych si znovu tuto profesi, protože oproti jiným podnikům v okolí zde jsou nadstandardní platové podmínky.“

8) Uranový horník číslo 2

„Největší motivací pro mě byly peníze, potřebuji uživit rodinu a splatit hypotéku. Před tím jsem měl dobrou práci, ale peníze pro mě byly rozhodující.“

„Nevím, jestli bych si znovu zvolil tuto profesi, pokud bych měl vyšší plat, tak asi ano, ale jinak bych znovu pracovat do dolu nešel.“

Jak dlouho Vaši profesi chcete vykonávat?

1) Policista číslo 1

„Nevím, mám pracovní úvazek na dobu neurčitou, ale můžu skončit kdykoliv.“

2) Policista číslo 2

„Popravdě už jsem s tím chtěl seknout, ale kvůli rodině a výsluze jsem zůstal. Musím zůstat ještě minimálně pět let, abych dosáhl výsluhu. Kdyby nezměnili předpisy, tak jsem mohl začátkem srpna mít výsluhu, ale protože výsluhu dají jenom policistům, co slouží už ne deset let, ale patnáct let, tak mi chybí ještě pět let. Navíc změnili pracovní dobu z dvaceti čtyř hodinových směn na dvanácti hodinové a loni snížili plat o deset procent, tak jsem to chtěl vzdát, ale pak by mě to mrzelo, že jsem nevydržel a přišel jsem o výsluhu.“

3) Hasič číslo 1

„Chtěl bych pracovat jako hasič do té doby, dokud mi to zdraví dovolí.“

4) Hasič číslo 2

„Dokud to bude možné, po zdravotní stránce.“

5) Zdravotnický záchranář číslo 1

„Tak dlouho dokud mě to bude bavit. Základ je těšit se do práce a netěšit se z práce.“

6) Zdravotnický záchranář číslo 2

„Dokud mi to zdravotní stav a legislativa dovolí, ted' vycházejí nové zákony a předpisy, a je to těžší, všechno je komplikovanější.“

7) Uranový horník číslo 1

„Než dosáhnu expoziční doby (2100 směn v dole), pak dostanu odstupné a výluhový příspěvek, a buď začnu pracovat někde jinde, nebo bych mohl pracovat u stejného podniku, ale ne už v dole, tedy někde v dílnách na povrchu.“

8) Uranový horník číslo 2

„V dole budu do expoziční doby, a pak bych rád pracoval na povrchu, chtěl bych být u likvidace dolu.“

Jste spokojen s pracovními podmínkami? Proč?

Tabulka 3: Spokojenost respondentů s pracovními podmínkami

Spokojenost s prac. podmínkami	velmi spokojen	spíše spokojen	průměrně spokojen	spíše nespokojen	velmi nespokojen
policista č. 1		X			
policista č. 2				X	
hasič č. 1			X		
hasič č. 2		X			
zdravotnický záchranář č. 1		X			
zdravotnický záchranář č. 2					X
uranový horník č. 1			X		
uranový horník č. 2			X		

Zdroj: vlastní výzkum

1) Policista číslo 1

„Baví mě moje současná práce, ale finanční ohodnocení je nízké s ohledem na to, co děláme.“

2) Policista číslo 2

„Snížili nám plat o deset procent, sebrali nám příplatky za svátky. Co říct? Je to byrokracie, podle vedení je strach nejlepším donucovacím prostředkem.“

3) Hasič číslo 1

„Vyhovuje mi dobré zázemí, ale na druhou stranu mi nevyhovuje výše finančního ohodnocení.“

4) Hasič číslo 2

„Zaznamenal jsem v poslední době značný tlak ze strany vedení, které se snaží si vybudovat autoritu, ale nemají na to. Poslední dobou máme více přezkušování a více zátěže, což mi tolik nevadí, ale vadí to klukům, kteří jsou pode mnou.“

5) Zdravotnický záchranář číslo 1

„Mohly by být lepší platové podmínky. Pociťuji i nátlak ze strany vedení, snaží se povinnosti a práci ubírat lékařem a přenáší ji na nás, ale plat máme pořád stejný.“

6) Zdravotnický záchranář číslo 2

„Nedívám se na peníze při výjezdech, šetřit na pacientech nechci. Poskytuji kvalitní péči všem a ne podle ceny léčiv.“

7) Uranový horník číslo 1

„Jsme tak nějak průměrně spokojený, protože opravuji stroje, které jsou asi 30- 40 let staré a nejsou k dispozici náhradní díly. Snažím se je opravit s tím, co mám, ale ty stroje pak nemají tak dlouhou životnost a opakovaně se musí opravovat. V mé práci je základ opravit rozbitý stroj, je jedno čím, ale musí fungovat.“

8) Uranový horník číslo 2

„Chybí materiál, který potřebuji ke své práci.“

Dodržujete zásady bezpečnosti a ochrany při práci? Jakým rizikům se při práci vystavujete?

1) Policista číslo 1

„Ano dodržuji, pokud jsem na výjezdu v terénu, tak si беру rukavice a vše, co situace vyžaduje.“

„Jaká hrozí rizika? Asi úraz nebo smrt. Nikdy nevíte, co se může stát!“

2) Policista číslo 2

„Ne, nedodržuji. Rukavice si občas беру, ale roušky jsem nikdy nepoužil.“

„A neprůstřednou vestu taky ne, nebylo to nutné.“

„Hrozí mi riziko nákazy žloutenkou a třeba i tuberkulózou. Kolegové se setkali s tuberkulózou, a pak museli chodit na pravidelné kontroly. Hrozí taky úraz, anebo ztráta života, ale s tím do toho jdete. Taky vtipné je, že když se něčím nakazíte, jako třeba tuberou, tak vám stejně nikdo nic nedá, dobrý je teda aspoň fond policistů a hasičů, do kterého každý měsíc přispívám deset korun, z toho bych maximálně něco dostal.“

3) Hasič číslo 1

„Ano bezpečnost dodržuji vždy, ochranné pomůcky používám vždycky.“

„Hrozba úrazu či nějakého zranění na mě číhá při každém zásahu. Nejvíce mi hrozí popálení, udušení, zkratka ztráta života a zdraví.“

4) Hasič číslo 2

„Ano dodržuji bezpečnost. Jako velitel družstva zodpovídám za sebe, ale i za své kluky. Já při zásahu rozhodnu, zda se může vstoupit do hořícího objektu a vyprošťovat oběti. Nesmím se nikdy unáhlit, jinak hrozí úraz mně i mým chlapům. Ochranné pomůcky používám vždy, jednou jsem to při spěchu nestihl a měl jsem z toho úraz, proto používám vždy všechny ochranné pomůcky.“

„Při zásahu nám v podstatě hrozí jakýkoliv úraz, popálení, otrava jedovatými látkami, úraz elektrickým proudem, omrzliny, srážka vozidlem. Prakticky vše, s čím se setkáváme, je nebezpečné.“

5) Zdravotnický záchranář číslo 1

„Snažím se, ochranné pomůcky používám vždy.“

„Hrozí mi riziko nákazy a infekce. Jinak v ohrožení při zásahu nejsem, vždy když je nebezpečné prostředí při zásahu, čekám na pokyny od hasičů, takže jiné ohrožení než nákazou mi snad ani nehrozí.“

6) Zdravotnický záchranář číslo 2

„Nedodržuji vždy bezpečnost a ochranu při práci. Často zapomínám na ochranné pomůcky, jako jsou rukavice.“

„A co mi hrozí? Hrozí mi nákaza infekčními nemocemi.“

7) Uranový horník číslo 1

„Zásady dodržuji a ochranné pomůcky používám. Pracuji s těžkými předměty, proto užívám všech ochranných pomůcek, co mohu. Samozřejmě mám vždy u sebe i dozimetr, který měří množství radiace (záření alfa, gama, delta), prašnost a radon.“

„Hrozí mi úraz, pokud by na mě spadl nějaký těžký stroj například důlní mašinka, nebo utržený kámen.“

8) Uranový horník číslo 2

„Částečně ano, většinou používám všechny pomůcky až na respirátor. Dozimetr nosím pravidelně, ale nebalím si ho do igelitových sáčků, jak někteří kolegové, aby měli nižší hodnoty. Ale stalo se mi, že jsem dostal pokutu za to, že jsem měl vyšší naměřené hodnoty na dozimetru. Nevím, jaké to byly hodnoty, jestli to byla vyšší radiace nebo prašnost, nicméně jsem dostal pokutu 500 Kč. Dřív se dělalo to, že pokud měl někdo vyšší hodnoty, musel zůstat na povrchu a nesměl zřát, a proto měl také nižší plat, proto také někteří kolegové si dozimetr balí, aby tomuhle zabránili. Ale teď dostanete pokutu, co je to za spravedlnost.“

„Vystavuji se riziku, že na mě něco spadne, jinak nevím. Radiace se nebojím, do té práce s tím jdete, že budete ozářeni. Průměrný horníkův věk je mezi padesáti a šedesáti lety.“

Jste spokojen se vztahy na pracovišti (vztah s vedoucím, vztahy se spolupracovníky)?

Tabulka 4: Spokojenost respondentů se vztahy na pracovišti

Spokojenost se vztahy na pracovišti	velmi spokojen	spíše spokojen	průměrně spokojen	spíše nespokojen	velmi nespokojen
policista č. 1		X			
policista č. 2		X			
hasič č. 1			X		
hasič č. 2		X			
zdravotnický záchranář č. 1		X			
zdravotnický záchranář č. 2	X				
uranový horník č. 1			X		
uranový horník č. 2		X			

Zdroj: vlastní výzkum

Jste spokojen se svým finančním ohodnocením?

Tabulka 5: Spokojenost respondentů s finančním ohodnocením

Spokojenost s fin. ohodnocením	velmi spokojen	spíše spokojen	průměrně spokojen	spíše nespokojen	velmi nespokojen
policista č. 1				X	
policista č. 2				X	
hasič č. 1				X	
hasič č. 2				X	
zdravotnický záchranář č. 1				X	
zdravotnický záchranář č. 2		X			
uranový horník č. 1		X			
uranový horník č. 2				X	

Zdroj: vlastní výzkum

ZDRAVÍ

Jak se subjektivně cítíte po fyzické stránce?

Tabulka 6: Subjektivní vnímání respondentů po stránce fyzického zdraví

Subjektivní vnímání fyzického zdraví	velmi dobře	dobře	průměrně	špatně	velmi špatně
policista č. 1	X				
policista č. 2		X			
hasič č. 1	X				
hasič č. 2	X				
zdravotnický záchranář č. 1	X				
zdravotnický záchranář č. 2	X				
uranový horník č. 1	X				
uranový horník č. 2		X			

Zdroj: vlastní výzkum

Jak se subjektivně cítíte po psychické stránce?

Tabulka 7: Subjektivní vnímání respondentů po stránce psychického zdraví

Subjektivní vnímání psychického zdraví	velmi dobře	dobře	průměrně	špatně	velmi špatně
policista č. 1		X			
policista č. 2			X		
hasič č. 1	X				
hasič č. 2	X				
zdravotnický záchranář č. 1	X				
zdravotnický záchranář č. 2	X				
uranový horník č. 1		X			
uranový horník č. 2		X			

Zdroj: vlastní výzkum

Trpíte nějakým onemocněním? Co je příčinou?

1) Policista číslo 1

„Ne žádnou nemocí netrpím, anebo o tom nevím.“

2) Policista číslo 2

„Momentálně mám angínu, tak jsem na antibioticích. Jinak mám trošku zvýšený tlak a léčil jsem se i s tenisovými lokty. Nejdříve jsem chodil k lékaři s těmi lokty, ten mi doporučil operaci. Pak jsem zkusil homeopata, kterýho jsem si musel pořádně zaplatit, ale už jsem v pohodě. Příčinou byla prý štítná žláza a moje životospráva. S tou životosprávou souhlasím, protože jsem nepil vodu, ale jenom kafe a hodně kouřil cigarety, pak ještě nedostatek spánku a bylo to.“

3) Hasič číslo 1

„Ne nejsem nemocný.“

4) Hasič číslo 2

„Netrpím žádnou nemocí.“

5) Zdravotnický záchranář číslo 1

„Nejsem si žádného onemocnění vědom.“

6) Zdravotnický záchranář číslo 2

„Ne nejsem nemocný. Víím to díky pravidelným kontrolám, které absolvuji kvůli potápění.“

7) Uranový horník číslo 1

„Netrpím žádnou nemocí.“

8) Uranový horník číslo 2

„Netrpím, nevím o ničem.“

Má současná práce vliv na Vaše zdraví? Proč?

1) Policista číslo 1

„Ano, nejvíce mi vadí psychický tlak, který je na nás vyvíjen ze všech stran. A nejvíce ze strany vedoucích.“

2) Policista číslo 2

„Má, jsem neustále unavený, asi z toho nedostatku spánku. Dřív jsem měl špatnou životosprávu, ale tu už jsem si upravil. Nervozita a stres taky ovlivňují moje zdraví.“

3) Hasič číslo 1

„Ne zatím ne, dodržuji zásady bezpečnosti a pravidelně cvičím, snažím se zdravě a pravidelně jíst.“

4) Hasič číslo 2

„Současná práce má určitě vliv na mé zdraví, hlavně po stránce psychického zdraví. Poslední dobou cítím silný tlak ze strany vedení. Také psychické vypětí a stres u nehod jsou na denním pořádku.“

5) Zdravotnický záchranář číslo 1

„Ano, když sloužíme noční směny, tak dochází ke spánkovému deficitu a s tím souvisí snížená imunita a zvýšený výskyt chřipek. Poslední dobou mě občas bolí záda, ale to souvisí s přenášením pacientů na nosítkách.“

6) Zdravotnický záchranář číslo 2

„Ano, především psychické vypětí působí na mé zdraví. Jinak nevím, protože se při zásahu bezhlavě neženu do akce, počkám, až hasiči zajistí místo, a pak jdu zachraňovat zraněné.“

7) Uranový horník číslo 1

„Samozřejmě, pracuji v prostředí, kde dochází ke změnám vlhkosti a teploty, takže často jsem nachlazený. Pracuji s ropnými látkami a v zakouřeném prostředí, protože opravuji důlní mašinky, a také každý den jsem vystaven radiaci.“

8) Uranový horník číslo 2

„Asi ano, momentálně mě bolí ruce od tahání těžkého materiálu. Určitě také jsem více unaven, ale to je také tím, že mám starosti o rodinu i po finanční stránce. Každý den jsem ve velkém prachu, takže do budoucna vidím asi problém na plicích.“

Co nejvíce ovlivňuje Váš zdravotní stav?

1) Policista číslo 1

„Snažím se pracovní a soukromý život oddělovat, ale ne vždy to jde. Nejvíce mě asi ovlivňuje to nepravidelné psychické zatížení.“

2) Policista číslo 2

„Asi ten nedostatek spánku a odpočinku.“

3) Hasič číslo 1

„Můj zdravotní stav ovlivňují asi nejvíce mé mimopracovní aktivity. Koupil jsem si dům se zahradou a každou volnou chvíli trávím na opravě domu.“

4) Hasič číslo 2

„Nejvíce nás ovlivňuje asi psychika, při zásahu se setkáváme s utrženými končetinami, těžkými autonehodami. Je vytvářen tlak na mě i na mé kluky. Někdo utápí svůj splín alkoholem. Já si čistím hlavu těžkou prací, to mi pomáhá.“

5) Zdravotnický záchranář číslo 1

„Asi můj životní styl, rád si večer, když nemusím do práce, zajdu na pivo. Ale přestal jsem kouřit. Práce si myslím, že na můj zdravotní stav vliv nemá.“

6) Zdravotnický záchranář číslo 2

„Nevím, neřeším to, až budu nemocný, začnu to řešit.“

7) Uranový horník číslo 1

„Nevím, zatím na sobě žádné příznaky žádné nemoci necítím, tak popravdě nevím, co mé zdraví nejvíce ovlivňuje.“

8) Uranový horník číslo 2

„Prach ovlivňuje můj zdravotní stav, dále také dýcháme výpary z odpalů a z nafty.“

Došlo k nějakému úrazu v souvislosti s výkonem Vaší profese?

1) Policista číslo 1

„Ne nedošlo, jsem více v kanceláři než v terénu.“

2) Policista číslo 2

„Měl jsem menší úrazy, ale ty jsem nehlásil. Šlo většinou jen o menší škrábance, anebo jsem dostal ránu při zásahu, ale nic velkého. Taky jsem měl naražený palec, ale za to jsem si mohl sám.“

3) Hasič číslo 1

„Nic vážného se mi při zásazích nestalo. Jen nějaké oděrky a škrábance, i když jednou jsem měl obraženou ruku.“

4) Hasič číslo 2

„Bylo ohlášeno zakouření v domě asi tři sta metrů od základny, v té době jsme sloužili na směně dva. Okamžitě jsme jeli do toho domu, kde jsme z domu vytáhli starou ženu, a když jsem se vracel do domu, jestli tam není ještě nějaká osoba, bouchla naproti mě plynová bomba. Měl jsem na sobě kuklu i helmu, ale i tak jsem měl velké popáleniny v oblasti obličeje a krku.“

5) Zdravotnický záchranář číslo 1

„Ano, při zásahu mě napadla sjetá toxikomanka. Nic vážného se mi nestalo, jen pár škrábanců.“

6) Zdravotnický záchranář číslo 2

„Ano, když jsem se při záchranné akci potápěl, praskl mi bubínek, nyní hůře slyším na jedno ucho.“

7) Uranový horník číslo 1

„Ano jednou jsem si narazil hrudník, když jsem startoval důlní mašinku a startovací klika dostala zpětný ráz. A také jsem měl našťipnutý palec, když jsem opravoval jinou důlní mašinku a kolegovi vypadlo kladivo z ruky.“

8) Uranový horník číslo 2

„Měl jsem naraženou ruku, když mi na ni spadl kámen. A pak také čtyři stehy na tváři od boru (páčidla), které se zapříčilo a dostalo zpětný ráz. Úraz tváře jsem měl po dvou měsících, co jsem nastoupil do práce.“

SUBJEKTIVNÍ SOCIÁLNÍ STATUS

Kdybyste se měl umístit na pomyslném sociálním žebříčku, který by měl škálu od 1 do 10, přičemž 10 by bylo nejvyšší sociální postavení. Kam byste se přiřadil?

Tabulka 8: Subjektivní vnímání sociálního statusu respondentů na sociálním žebříčku

<i>Subjektivní vnímání svého sociálního postavení na sociálním žebříčku</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<i>policista č. 1</i>						X				
<i>policista č. 2</i>				X						
<i>hasič č. 1</i>				X						
<i>hasič č. 2</i>							X			
<i>zdravotnický záchranář č. 1</i>					X					
<i>zdravotnický záchranář č. 2</i>									X	
<i>uranový horník č. 1</i>							X			
<i>uranový horník č. 2</i>					X					

Zdroj: vlastní výzkum

Jaká je podle Vás prestiž Vašeho povolání (přiřad'te se k některému číslu na škále, kdy 10 znamená nejvyšší prestiž)? Proč?

Tabulka 9: Subjektivní vnímání prestiže svého povolání

<i>Subjektivní vnímání prestiže svého povolání</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<i>policista č. 1</i>					X					
<i>policista č. 2</i>		X								
<i>hasič č. 1</i>								X		
<i>hasič č. 2</i>							X			
<i>zdravotnický záchranář č. 1</i>					X					
<i>zdravotnický záchranář č. 2</i>				X						
<i>uranový horník č. 1</i>								X		
<i>uranový horník č. 2</i>				X						

Zdroj: vlastní výzkum

1) Policista číslo 1

„V práci se setkáváme s problémovými lidmi, a protože je buď káráme, nebo trestáme, tak je naše prestiž nízká. Pokud někomu pomůžeme při výjezdu, tak jsme občas ze strany lidí pochváleni, ale jinak si nemyslím, že bychom pracovali v prestižní profesi.“

2) Policista číslo 2

„Je to tím, jak nás prezentují média. Lidi naši práci berou jako buzeraci, to už je od dob komunismu. Viz třeba namátkové kontrolu v půl šesté ráno na alkohol, lidé jezdí do práce a my je stavíme, abychom zjistili, jestli před řízením nepožili alkohol, proto nás vnímají, tak že je schválně buzerujeme.“

3) Hasič číslo 1

„Myslím, že naše profese je prestižní. Lidé jsou spokojeni s naší prací, vždycky jim pomůžeme buď zachránit život, nebo jejich majetek.“

4) Hasič číslo 2

„Nejsme moc uznávaní, kolegové ze zahraničí jsou na tom platově mnohem lépe, mají slevy na daních. Oproti nám je v cizině méně profiků, a více aktivních dobrovolných hasičů, kteří vypomáhají hasičům profikům zdarma a považují to jako čest.“

5) Zdravotnický záchranář číslo 1

„Já to vnímám jako práci. Určití lidé to asi vnímají jako prestižní povolání, ale já to vnímám jako práci.“

6) Zdravotnický záchranář číslo 2

„Povolání záchranáře není podle mě ceněno ve společnosti, ani legislativa nám není moc nakloněná. Lidé nedoceňují naši pomoc spíše naopak. Nestalo se mi, že by mi někdo dodatečně poděkoval za pomoc, spíše se setkáváme se stížnostmi na to, že jsme jim při zásahu zničili oblečení nebo, že se jim něco ztratilo.“

7) Uranový horník číslo 1

„Hornictví má dlouholetou tradici a byla to vždy nejlépe placená práce, samozřejmě s různými výhodami. A jak už jsem jednou zmínil, pracuji pro státní podnik, takže mám i jistotu zaměstnání.“

8) Uranový horník číslo 2

„Hornická prestiž od dob komunismu klesla. Co se týká platu, tak ten také rapidně klesl, horníci dříve brali 7000- 10 000 Kčs a běžný plat byl kolem 1200 Kčs. Kdyby se tento platový trend udržel, tak bychom nyní měli kolem 70 000 Kč. Což tak opravdu není.“

Co má vliv na to, že jste se označil pod takovým číslem na škále prestiže?

1) Policista číslo 1

„Jak jsem zmínil, většinou lidi trestáme pokutami nebo je třeba kontrolujeme na hladinu alkoholu v krvi a oni mají pocit, že je buzerujeme.“

2) Policista číslo 2

„Naše úspěchy se v médiích neukazují, jen to co jsme nezvládli.“

3) Hasič číslo 1

„Velký vliv na naši prestiž mají média, která nás ne vždy prezentují příznivě, což pak ovlivňuje veřejné mínění.“

4) Hasič číslo 2

„Ovlivnili mě známosti a zkušenosti z ciziny. Ve Francii hasiči pobírají plat kolem sto sedmdesáti tisíc a v Anglii berou více jak dvě stě tisíc korun. A my? Nejsme tak uznávaní. Nám před nedávnem snížily platy o deset procent, snížili příplatky za noční výjezdy, snížili příplatky za vedoucí pozice a snížili hodnosti. A přitom my jdeme tam, odkud lidé utíkají, a pokud se nám něco stane, musíte spoléhat jen na sebe a své schopnosti a na schopnosti svých kolegů. Vždy když nastupujeme do práce, nevíme, zda se vrátíme zdraví a živí domů.“

5) Zdravotnický záchranář číslo 1

„Nevím, mně to přijde jako normální práce, kterou někdo dělat musí, proto jsem to označil číslem pět. Zlatá střední cesta.“

6) Zdravotnický záchranář číslo 2

„Myslím si, že můj úsudek nejvíce ovlivňuje legislativa a byrokracie v tomhle státě.“

7) Uranový horník číslo 1

„Jsem státní zaměstnanec, mám výhody, které už skoro nikdo jiný nemá.“

8) Uranový horník číslo 2

„Kvůli nižší prestiži horníků, která se mění podle doby, a také kvůli platovým podmínkám.“

Koho byste zařadil na škále pod číslo 1 a pod číslo 10? Jaké má podle Vás takový člověk vzdělání a příjem?

1) Policista číslo 1

„Pod číslo deset bych dosadil lékaře nebo dobrého právníka s nadprůměrným platem a s vystudovanou vysokou školou.“

„Pod jedničku bych dosadil politiky, kterým stačí mít střední školu a být starší dvaceti jedna let, pár hlasů mít na lístkách a hurá můžou do politiky. Plat mají určitě nadprůměrný.“

2) Policista číslo 2

„Na desítku bych dal makléře nebo finančníky na tuhle profesi stačí jen střední škola a plat bych odhadl sto tisíc a více.“

„Pod jedničku bych zařadil pokladní v supermarketu, které dělají dvanáctky a mají osm tisíc. Jejich vzdělání může být jakékoliv.“

3) Hasič číslo 1

„Nejvíce uznávaná profese je manager s vysokoškolským vzděláním a platem od dvou seti tisíc až třeba k milionu.“

„Myslím si, že nejméně uznávaná profese je obsluha toalet, kdy stačí základní vzdělání s platem kolem šesti tisíc korun.“

4) Hasič číslo 2

„Na prvním místě v prestiži povolání bych umístil profesi pilota, s vysokoškolským vzděláním a s platem od sto tisíc výše.“

„Na posledním místě v prestiži povolání jsou zemědělci, většinou jsou vyučení s platem pohybujícím se kolem třinácti tisíc.“

5) Zdravotnický záchranář číslo 1

„Na desítku bych umístil profesi lékaře specialisty, např. chirurga, nebo neurochirurga, plat bych viděl, tak kolem 200 000- 300 000 Kč. Vzdělání určitě vysokoškolské.“

„Na jedničku bych umístil popeláře, plat bych viděl kolem 15 000 Kč. Takový člověk může mít vzdělání vysokoškolské, ale i základní.“

6) Zdravotnický záchranář číslo 2

„Pod číslem deset bych viděl profesi lékaře, který má plat kolem třiceti pěti tisíc s vysokoškolským vzděláním (pět let medicíny a 3 roky atestace).“

„Pod číslem jedna bych označil profesi pojišťovacího agenta, který nemusí mít žádné vzdělání v oboru, pouze nějaké školení. A plat? Ten může mít hodnotu nula stejně jako padesát tisíc.“

7) Uranový horník číslo 1

„Pod číslo deset bych zařadil profesi lékaře, který musí mít vysokou školu a plat bych odhadl tak kolem třiceti tisíc.“

„Pod číslo jedna bych napsal tiskového mluvčího, vzdělání by asi měl mít aspoň středoškolské. Na to jaké vzdělání mají, tak mají vysoké platy kolem čtyřiceti tisíc.“

8) Uranový horník číslo 2

„Pod číslo deset bych zařadil bankéře, kteří absolvovali ekonomickou vysokou školu a berou kolem milionu korun. Když já jsem na čtvrté příčce z deseti a beru kolem dvaceti pěti tisíc, tak na desáté pozici musejí mít kolem milionu.“

„Pod číslo jedna bych napsal nějaké sociální případy, které jsou bez peněz a uklízejí ulice za pět tisíc. U těchto lidí vzdělání nerozhoduje.“

Co by měl člověk udělat proto, aby se zvýšila jeho pozice na škále prestiže?

1) Policista číslo 1

„Podle mě je důležité, aby člověk byl úspěšný v zaměstnání, měl peníze, dobrý vzhled a vystupování, pak to jde samo.“

2) Policista číslo 2

„Vyčistit si hlavu, srovnat si priority a cíle. Nebýt pohodlný a nebýt alibista. Nejhorší nepřítel člověka je jeho mozek.“

3) Hasič číslo 1

„Já si myslím, že poctivá práce je cestou k úspěchu. Když člověk dělá práci rád a ještě dobře, pak může jeho pozice ve společnosti růst.“

4) Hasič číslo 2

„Důležité je umět prodat svoji práci. Například politikům to jde moc dobře, umí prodat svoje myšlenky a svoji práci. U nás to nejde tak snadno, a to i díky médiím, které nás ne vždy ukazují v tom nejlepším světle.“

5) Zdravotnický záchranář číslo 1

„Myslím si, že je důležitá rekvalifikace v oboru. Samozřejmě rozšířit si vzdělání a snažit se zdokonalit v určitém oboru. Možnost je i podlézat nadřízenému, ale s tímhle já nesouhlasím.“

6) Zdravotnický záchranář číslo 2

„Zdokonalit se hlavně ve vzdělání. Člověk se ale také musí umět zastavit a zapřemýšlet, srovnat si priority. A hlavně nesmí mít člověk strach, nebát se prosadit.“

7) Uranový horník číslo 1

„Specializovat se a zvýšit si odbornost neustálým vzděláním a kurzy.“

8) Uranový horník číslo 2

„Asi studovat nějakou školu nebo si udělat nějaké kurzy. Já mám kurz střelmistra a směnového předáka a dál už žádný kurz není, abych v současné práci mohl postoupit výše.“

**Hraje roli ve vaší škále prestiže vzdělání, příjem nebo pozice v zaměstnání?
Jakou?**

1) Policista číslo 1

„Nemyslím si, že vzdělání a vysoká pozice v zaměstnání je nejdůležitější. Spíš bych řekl, že příjem hraje větší roli.“

2) Policista číslo 2

„Vzdělání ne, je to jen o schopnostech a o známostech. Příjem asi roli hraje, ale ne úplně zásadní. Pozice v práci asi taky ne, já jsem momentálně na nejvyšší pozici, které bych mohl dosáhnout.“

3) Hasič číslo 1

„Myslím si, že vzdělání a pozice v zaměstnání hraje velkou roli. O příjmu až tak přesvědčený nejsem.“

4) Hasič číslo 2

„Vzdělání je důležité, aby se člověk stal hasičem profíkem, musí mít minimálně střední školu. Příjem je, taky důležitý a pozice v zaměstnání též. Všechny tři údaje jsou důležité k postupu na žebříčku prestiže.“

5) Zdravotnický záchranář číslo 1

„V mé škále to roli nehraje, pokud je člověk dobrý, v tom co dělá, pak ho uznávám. Záleží na tom, jak se člověk prezentuje a jaké má vlastnosti.“

6) Zdravotnický záchranář číslo 2

„Na prvním místě jsou peníze, bez peněz nic nedokážeme, bez peněz není ani vzdělání, bez peněz nám ani společnost nepomůže. Na druhém místě je vzdělání. A pozice v zaměstnání? Nemyslím si, že je to až tak důležité.“

7) Uranový horník číslo 1

„Pro mě vzdělání nehraje roli, protože když nastoupíte na nějakou pozici v dolech, většinou na té pozici zůstanete deset let, než odejdete do hornického důchodu. Příjem a pozice v zaměstnání jsou celkem důležití ukazatelé, protože čím vyšší pozici máte, tím vyšší je váš příjem.“

8) Uranový horník číslo 2

„Asi vzdělání ano, ale není to rozhodující. Jinak peníze ani pozice nehrají roli na mé škále prestiže.“

Jak si myslíte, že Vaši profesi vnímá společnost?

1) Policista číslo 1

„Tak půl na půl, lidi jsou rádi, že pochytáme opilé řidiče, ale kdyby se jednalo o ně, tak by nadávali. Občas jsem rád, že pracuji jako policista, občas ne.“

2) Policista číslo 2

„Jak jsem už říkal, společnost nás vnímá negativně. Jsme pro ně jen osoby, které jim zneprůjemňují život.“

3) Hasič číslo 1

„Myslím si, že nás společnost vnímá kladně, vždyť jim při zásazích zachraňujeme majetek a životy.“

4) Hasič číslo 2

„Podle mého nás společnost vnímá dobře. Myslím si, že naše profese ve společnosti je uznávaná. Občas se setkávám s vděčností ze strany lidí, které jsme zachránili, ale nebývá to až tak časté. Většinou nám děkují obyčejní lidé.“

5) Zdravotnický záchranář číslo 1

„Po tom, co byl odvysílán seriál Černá sanitka, tak se mi stalo, že několik lidí s námi nechtělo odjet. Myslím si, že podobné smyšlené seriály nám kazí pověst. Taky je pravda, že spousta lidí v této profesi nejsou profesionálové ze stránky lidské komunikace. Proto dochází k degradaci statusu záchranáře, ale i zdravotníka. Myslím, že nejsme hodnoceni, tak špatně, ale bylo by občas dobré, kdyby nás někdo ocenil aspoň tím, že nám poděkuje, že jsme jim zachránili život. Což se neděje.“

6) Zdravotnický záchranář číslo 2

„Moji práci i mě uznávají. Lidé si váží mé pomoci.“

7) Uranový horník číslo 1

„Myslím, že pozitivně, lidé si myslí, že jsme skvěle placeni, což ne vždy a u každého horníka je pravda.“

8) Uranový horník číslo 2

„Nás už je tak málo, že o nás pomalu společnost neví. Občas se mi stane, že se mě někdo zeptá, jak to v dole vypadá a co ta páce obsahuje, ale myslím, že o nás už není žádný zájem.“

DOPLŇUJÍCÍ OTÁZKY

Popište mi svůj běžný pracovní den?

1) Policista číslo 1

„Vstávám kolem půl šesté ráno, před půl sedmou jsem v práci. Každé ráno máme poradu s nadřízeným, kdy se dozvíme, co je třeba za den udělat a rozdělují se úkoly. Náplň mé práce je široká, někdy se zabývám výslechy, vyšetřuji, sepisuji dokumentaci na státní zastupitelství, záleží na projednávaných věcech. Hlavní má činnost je především administrativní. Já a ještě devět mých kolegů se zabýváme trestními úkony. Stane se, že jsem vyslán do terénu k dopravním nehodám. Na těchto výjezdech spolupracujeme s hasiči a se záchrankou. Pokud jsme přivoláni k dopravní nehodě, kde se jedná o usmrcení z nedbalosti, pak voláme kolegy s kriminálky. Během nehody prošetřujeme, kdo je viník, k jakým škodám došlo, jakým způsobem, pořizujeme fotografie a podobně. Po celou dobu výjezdu spolupracujeme s hasiči a se záchranáři. Spolupráce s nimi je skvělá, jsou to profíci. Během zásahu na místě nehody řídí situaci hasiči, kteří kolikrát zvládají opravdu extrémní podmínky, a pak zasahují záchranáři a během toho my pořizujeme fotografie a zjišťujeme, kdo nehodu způsobil a tak.“

2) Policista číslo 2

„Od sedmé hodiny jsem v práci. Nejdříve si ráno dám cigaretu a kávu, a pak jdu na schůzi s vedoucím. Během denní směny většinou děláme administrativu nebo jsme na výjezdech u nehod, kde měříme, sepisujeme a vyslycháme. Noční většinou probíhá tak,

že jsme do půlnoci v terénu, a pak do rána sepisujeme papíry. Záleží na tom, k čemu jsme přivoláni, podle toho se odvíjí naše povinnosti. Spolupracujeme u těžkých nehod s hasiči a se záchranáři, jsme jedna parta a spolupráce je dobrá. I když s ekonomických důvodů se celkem divím, že to ještě funguje.“

3) Hasič číslo 1

„Od sedmi do osmi probíhá rozdělení činností a předávání směny. Pak jdeme každý po svých úkolech. Já jako strojník mám na starosti mašinu, takže kontroluji a uklízím, co je třeba. Dopoledne chodím cvičit do posilovny, a pak jdu na oběd. Po obědě máme odpolední činnosti, jako je úklid základny. Během dne podle hlášení vyjíždíme k nehodám, požárům, záplavám aj. Vždy po výjezdu musíme uklidit auto a přichystat se na další výjezd, připravit techniku a tak. Večer probíhají školení, hodnotíme zásahy a kompletně celý den. Zhruba od půlnoci si jdeme lehnout, ale samozřejmě držíme pohotovost. Pak ráno předáme směnu a jedeme domů. Ono je těžké popsat celý den, protože každý pracovní den je jiný než předešlý, hrozně záleží na typech výjezdů a na tom, co se přesně stalo.“

4) Hasič číslo 2

„Pracujeme ve dvaceti čtyřech hodinových směnách. Po nástupu a převzetí služby projdeme techniku a auta. Já se ráno věnuji strážní knize, kde jsou rozpis služby, zápisy z výjezdů aj. Pak většinou probíhá školení. Dvě hodiny denně cvičíme v posilovně, pak se věnujeme opravě techniky a údržbě aut. Pokud je hlášen výjezd, tak do dvou minut musíme vyjet ze základny, zasahujeme podle situace. Já jsem velitel družstva, takže podle situace rozhodnu, jak se bude jednat. Mojí prací je dokumentace a zápisy z nehod a vyhodnocení zásahu. Pracuji i v krajském týmu psychologa, kdy se zaměřujeme na posttraumatickou péči. Od půlnoci do šesté hodiny máme klid na lůžku, ale pokud je nahlášen zásah, tak okamžitě jsme v pohotovosti. Ráno pak předáme směnu kolegům a jedeme domů.“

5) Zdravotnický záchranář číslo 1

„My na záchraně pracujeme od sedmi ráno do sedmi hodin do večera. Po příchodu do práce se vždy vydatně najím, protože nevím, kdy budu mít možnost se znovu najíst, vždy záleží na tom, kdy mě pošlou do terénu. Hladový záchranář, poloviční vrah.“

„Podle tísňových hlášení jezdíme do terénu, vozíme pacienty do nemocnice, zachraňujeme lidi při autonehodách i jiných událostech. Součástí mé práce je i úklid auta a pravidelné doplňování nezbytného zdravotnického materiálu.“

6) Zdravotnický záchranář číslo 2

„Ráno vstávám kolem 5 hodiny, připravím si snídani a jedu do práce na záchranku. Přijíždím o chvíli dřív, abych se rozkoukal, projdu si papíry a auto, zda mám všechno. Pak jsou výjezdy a kolem 12 hod. jdu vždy na oběd. Během celého pracovního dne kontroluji auto, a vždy doplňuji nutné léky a zdravotnický materiál. Po práci jedu domů, věnuji se synovi a ženě, popřípadě se věnuji učení, protože si snažím dodělat doktorské studium. Snažím se oddělovat práci a soukromí. S manželkou máme své rituály, kdy si každý večer sedneme u kávy a mluvíme, co se za celý den stalo. Žena pracuje jako lékařka v nemocnici v Hradci Králové.“

7) Uranový horník číslo 1

„Po příchodu do práce se sejde náš tým opravářů na dílně a předák zkontroluje v zápisu, co je nutné opravit. Podle toho rozdává úkoly, co kde a kdo bude dělat. Na horní dílně na povrchu si podle toho nachystáme nářadí a materiál a jdeme se převléci a jde se fárat pod povrch. Podle toho co je rozbité, tak jsme dlouho v dole, většinou opravy trvají dvě až čtyři hodiny. Pak vyfárávám na povrch a do konce směny pracuji na dílně na povrchu. Mým hlavním úkolem je oprava bagrů, pulmanů (vlaky na přepravu osob) a mašinek. Opravy jsou obtížné, protože chybí náhradní díly, které se nedají sehnat, a proto na opravu používám vše, co je dostupné. Je v podstatě jedno čím to opravím, ale musí to fungovat. Tahle práce je složitá a náročná, protože pracuji ve stísněném

prostoru s materiálem, který hodně váží. Zároveň je tam velké teplo, vlhko a divný pach.“

8) Uranový horník číslo 2

„Přijdu ráno do práce a nahlásím příchod, pak si nafasuji svačinu a jdu do kantýny na snídani. Pak jdu na úsek na povrchu a podívám se do papírů, co nám předchozí směna zapsala. Podle toho jdu do skladu nafasovat materiál. Kolem šesté hodiny ráno sfáráme do dolu, ale ještě před tím se musím vysvléci a s hygienickými potřebami jdu do šatny, kde se obleču do fáráku (pracovního oblečení). Pak si natočím čaj do termosky a jdu do lampovny, kde si vezmu svoji lampu, dozimetr a dýchací masku. Odevzdám svoje železné známky, které znamenají, že jsem v dole. Pak se jde k ohlubni a čekáme, až pro nás přijede výtah. Nejdříve se sfárá na jedničku (12. patro), kde se jde koridorem na nádraží, kde se čeká na vláček, který nás pak všechny odveze na sedmičku (též 12. patro) a odtud se dále sestupuje níže. Já většinou fárám na dvacáté druhé patro (1120 m pod povrchem). Zde si ve skladu paliva nefasují střelivo, a pak jedu znovu vláčkem na svůj úsek. Mým úkolem je navrtat borem díru do skály, pak to naláduji střelivem, a pak se to odstřelí. Dále se to zkrápí vodou a vyhrabe se materiál, který se nakládá do mašinek, a pak se díra zadřeví a celé se to opakuje dokola. Denně se odstřelí cca 0,45 tuny rubaniny, což je asi dvacet vozů. Kolem třičtvrtě na dvě se vyfárává na povrch a jde se do sprch a pak domů.“

Jak vypadá Váš extrémně náročný pracovní den?

1) Policista číslo 1

„Náročné jsou dny, kdy sotva, co přijdete do práce, tak máte výjezd, který trvá i několik hodin. Někdy za den najezdíme dvě stě až tři sta kilometrů. Pokud se zaměřím na nějaký případ, který mě poznamenal, tak to asi bude hned v počátku mé policejní kariéry. Tehdy jsme byli přivoláni k dopravní nehodě, která byla nahlášena jako dopravní nehoda se zraněním. Když jsme přijeli na místo nehody, tak celá křižovatka byla plná

úlomků a krve. Na místě nehody už byla sanitka a oživovali více jak patnáct minut motorkáře. Po marné snaze vyšla sestřička ze záchranky se slzami v očích. Mrtvému bylo v té době dvacet dva let, stejně jako mě. To byla chvíle, na kterou nezapomenu už jenom díky tomu, že to byl můj první mrtvý, ke kterému jsem byl přivolán.“

2) Policista číslo 2

„Myslím, že nejhorší zásahy jsou, když se stane nehoda a je tam zraněné malé dítě. Nedávno jsem měl jeden výjezd, kdy malé dítě bylo špatně uvázané v sedačce a auto narazilo do stromu. Na místě zasahovali záchranáři a lékař s vrtulníkem. Nakonec se dítě podařilo zachránit, i když s trvalými následky. Další případ, který byl celkem náročný na psychiku byl, když jsme přijeli k mrtvému šestnáctiletému chlapci, který se ufetoval. Nejhorší na tom bylo, když do bytu přišli rodiče a matka chlapce se psychicky sesypala a my jsme ji uklidňovali. Toto snáším hůř asi proto, že sám mám děti a nedokážu si představit, že by mi moje dítě umřelo. Ještě mě napadá jeden případ z nedávna, když jsme byli přivoláni k sebevraždě. Sebevrah byl můj lékař, kterého jsem čtrnáct dnů předtím navštívil se zdravotními problémama. Spáchal sebevraždu na šňůře od topinkovače. Na místě ho našla jeho žena, se kterou jsem celou noc byl v bytě, než přijede její rodina z druhého konce republiky. Zůstal jsem tam s ní, protože byla velice rozrušená a my jsme měli strach, že by si něco udělala. I přes všechny tyto zásahy nebylo nic, u čeho bych si řekl a dost, tohle už nedávám.“

3) Hasič číslo 1

„Extrémně náročný byl zásah, kdy jsme celou noc hasili velký požár v – 20 °C. Náročné to bylo i proto, že jsme byli celou noc na nohách bez možnosti teplého jídla, pití a bez sociálního zařízení. To byl pro nás náročný pracovní den.“

4) Hasič číslo 2

„Řekl bych, že náročný pracovní den je, když převezmu směnu a ještě než začnu psát do strážní knihy, volají k výjezdu. Jeden z nejnáročnějších pracovních dní byl, když ve Štěpánově byly před osmi lety povodně. Téměř celý den a celou noc jsme zasahovali, pak nás chtěli poslat do Hodonína, což je asi sto kilometrů, že máme jet vyčistit silnici od spadlých stromů, jenže vozovka byla podemletá, což znamenalo, že pokud bychom na zásah jeli a vozovka by se s námi utrhla, tak bychom byli určitě na místě mrtví, protože se jedná o velmi těžký terén. Jako velitel družstva jsem se do toho nenechal přesvědčit a do vyklízení silnice jsme se pustili až v po rozednění. Na místě kde jsme ráno zasahovali, nebyla téměř žádná silnice, tudíž pokud bychom jeli na zásah v noci, už bychom nebyli mezi živýma. Proto říkám, že je důležité zachovat s klidnou hlavu a nenechat se tlačit od nezkušených nadřízených do nebezpečných výjezdů bez plánu na zásah.“

5) Zdravotnický záchranář číslo 1

„Běžný pracovní den čítá mezi třemi až pěti výjezdy denně. Asi před třemi týdny jsme měli výjezdů sedm a z toho tři resuscitace. Náročný je pro mě den, kdy je mnoho výjezdů, málo času na jídlo a nedostatek času na doplnění materiálu v autě.“

6) Zdravotnický záchranář číslo 2

„Extrémně náročný pracovní den byl, když na záchrannou službu byla ohlášena autohavárie mezi Hradcem Králové a Pardubicemi, kdy do svodidel čelně narazilo auto s pasažéry polské národnosti. Místo bylo obtížně přístupné, než jsme dojeli na místo nehody, došlo k další srážce tří aut. Po příjezdu na místo jsme viděli hořící polské auto, ze kterého vylézali čtyři hořící osoby. Bohužel jsme nedokázali osoby zachránit, měli popáleniny třetího stupně na šedesáti procentech svého těla. Tohle byl opravdu extrémní zážitek. Nejhorší zážitek, ale je, když Vám pod rukama umře malé dítě. To spousta mých kolegů nedokázalo překonat, a proto odešli ze záchranné služby.“

7) Uranový horník číslo 1

„Opravdu náročný den byl, když jsem fáral do dolu, abych opravil důlní bagr a za mnou se utrhl několika tunový kámen. Kdybych při opravě udělal dva kroky zpět, tak mě to zasype. To byl asi můj netěžší pracovní den. To jste pak opravdu rádi, když vyfáráte z dolu a vidíte slunce.“

8) Uranový horník číslo 2

„Nejhorší pracovní den byl ve zkušební době, když se mi stal úraz. Na našem úseku je násyp, kam se sype rubanina a ten se pak otevírá a rubanina padá do vozů za mašinku. Stalo se to, že se násyp zasekl, tak jsem borem chtěl odpáčit zaseknutou část a při otevírání se pístnice uvolnila a můj bor se uvolnil a zasáhl mi obličej. Měl jsem rozseknutou tvář a musel jsem jet na chirurgii na šití. Měl jsem čtyři stehy, ale jizvu mám až doteď.“

5 DISKUZE

Cílem diplomové práce bylo zjistit, jak vybraní respondenti subjektivně vnímají svůj sociální status, zda vybrané struktury zaměstnání mají vliv na sociální status respondenta, a jaký vliv má druh vykonávané profese na subjektivně deklarovaný zdravotní stav. Zkoumaný soubor tvořili pracovníci Policie České republiky, Hasičského záchranného sboru České republiky, Zdravotnické záchranné služby a horníci pracujících v uranových dolech. Zkoumaný soubor čítal osm respondentů s diferenciací dle věku. Tato diferenciacie byla tvořena ze dvou věkových kategorií, mladší věková kategorie do 30 let a starší věková kategorie od 45 let výše. Diferenciacie dle pohlaví nebyla zahrnuta, a to z důvodu vysokého obsazení mužského pohlaví v těchto profesích.

Jaký je subjektivní sociální status respondentů? K zodpovězení dotazu byla využita otázka (viz Příloha číslo 2): „*Kdybyste se měl umístit na pomyslném sociálním žebříčku, který by měl škálu od 1 do 10, přičemž 10 by bylo nejvyšší sociální postavení. Kam byste se přiřadil?*“ Respondenti se dle svého uvážení měli zaznamenat na číselné škále subjektivní hodnocení svého postavení ve společnosti. Pokud rozčleníme číselnou řadu na tři skupiny, nízká sociální pozice (1, 2, 3, 4), střední sociální pozice (5, 6, 7) a vysoká sociální pozice (8, 9, 10), pak na nízké sociální pozici se umístil policista číslo dvě (4) a hasič číslo jedna (4). Na střední sociální pozici se uvedl záchranář číslo jedna (5), uranový horník číslo dvě (5), policista číslo jedna (6), hasič číslo dvě (7) a uranový horník číslo jedna (7). Pouze záchranář číslo dvě se přiřadil na nejvyšší sociální pozici (9).

Na nižší pozici se zařadil policista číslo dvě se slovy: „*Současné hodnocení mé pozice není nejlepší, protože momentálně přemýšlím o změně své profese a celkově jsem v současné době velice nespokojený*“. Nejvyšší sociální pozici si zapsal záchranář číslo dvě se slovy: „*Momentálně mám spoustu aktivit, které mě vedou výš. Studuji dále vysokou školu a snažím se neustále rozvíjet, proto si myslím, že i ve svém věku mám ještě šanci to dotáhnout daleko*“. Pokud se blíže podíváme na věk respondentů, kteří

subjektivně hodnotili své postavení, nelze říci, že starší respondenti se přiřazovali k vyšší pozici. Vyšší či nižší pozici nemůžeme přisoudit ani určité profesi.

Pokud tyto výsledky porovnáme s výzkumem z roku 1993 *Postoje a chování obyvatelstva v České a Slovenské republice*, o kterém píše Machonin a Tuček (1996) v knize *Česká společnost v transformaci*, pak zjistíme, že i v roce 1993 byly zaznamenány tendence české populace se zařazovat ke středním vrstvám a vyhýbat se přiznání k extrémně vysokému nebo nízkému postavení. Tuto tendenci si Machonin s Tučkem (1996) vysvětlují jako možný nedostatek objektivních poměrů v nedostatečně diferenciované společnosti, tak i možný důsledek určitých národních psychických specifik. Podle nich, ale nelze z tohoto vyvozovat, že takové subjektivní zařazení na škále má za následek konstituování „střední třídy“ ani „středních vrstev“. Machonin a Tuček (1996) také dodávají, že lidé při subjektivním hodnocení své pozice ve společnosti sice reflektují realitu, srovnávají se však spíše s lidmi v okolí než s celostátními průměry. Většina respondentů vypovídá z větší části o svém postavení v lokální společnosti, ale méně o svém postavení v rámci celé české společnosti.

Mají vybrané struktury zaměstnání vliv na sociální status respondenta? Mezi vybrané struktury je v tomto výzkumu zahrnuto vzdělání, příjem a pozice v zaměstnání. K zodpovězení této otázky jsem využila více dílčích otázek, které byly respondenty zodpovězeny dle záznamového archu. Zaměřila jsem se na otázky: *„Jaká je podle Vás prestiž Vašeho povolání (přiřadte se k některému číslu na škále, kdy 10 znamená nejvyšší prestiž)? Proč? Co má vliv na to, že jste se označil pod takovým číslem na škále prestiže? Koho byste zařadil na škále pod číslo 1 a pod číslo 10? Jaké má podle Vás takový člověk vzdělání a příjem? Co by měl člověk udělat proto, aby se zvýšila jeho pozice na škále prestiže? Hraje roli ve vaší škále prestiže vzdělání, příjem, nebo pozice v zaměstnání? Jakou? Jak si myslíte, že Vaši profesi vnímá společnost?“*.

Subjektivní vnímání prestiže svého povolání je velice rozmanité. Oba policisté se ve svých tvrzeních shodli, že jejich povolání není prestižní. Policista číslo jedna k tomuto řekl: *„V práci se setkáváme s problémovými lidmi, a protože je buď káráme anebo trestáme, tak je naše prestiž nízká. Pokud někomu pomůžeme při výjezdu, tak jsme občas ze strany lidí pochváleni, ale jinak si nemyslím, že bychom pracovali*

v *prestižní profesi*.“ . Oproti tomu hasiči své povolání vnímají jako prestižní, hasič číslo jedna se vyjádřil takto: „*Myslím, že naše profese je prestižní. Lidé jsou spokojeni s naší prací, vždycky jim pomůžeme buď zachránit život, nebo jejich majetek.*“ . Záchranáři svoji profesi hodnotí na střední úrovni prestiže. Přesto se horníci se ve svých názorech neshodli. Horník číslo jedna říká: „*Hornictví má dlouholetou tradici a byla to vždy nejlépe placená práce, samozřejmě s různými výhodami.*“ a horník číslo dvě tvrdí: „*Hornická prestiž od dob komunismu klesla*“ . Na tomto místě nechci hodnotit, který z horníků má pravdu, nicméně musím podotknout, že hornická profese se naposledy objevila ve výzkumech prestiže povolání naposledy v roce 1992. V roce 1990 tato profese obsadila deváté místo a o dva roky později tedy v roce 1992, byla tato profese na osmnácté pozici, tyto data uvádí Milan Tuček (2003) ve své publikaci *Dynamika české společnosti a osudy lidí na přelomu tisíciletí*. Pokud budeme chtít hodnotit vývoj prestiže policistů, hasičů, zdravotnických záchranářů a horníků nebo porovnávat mezi sebou prestiž jejich profese ve společnosti, pak se jedná o nelehký možná i o nemožný úkol, neboť v novodobých výzkumech např. ve výzkumu *Naše společnost 2011* se podle Tučka (2011) vyskytuje pouze profese policisty (11. místo). Jak jsem již zmínila, profese horníka se od roku 1992 ve výzkumech nenachází, profese hasič a zdravotnický záchranář se ve výzkumech prestiže neuváděly nikdy.

Při rozhovorech jsem se respondentů dotazovala, jaká je podle nich nejprestižnější profese ve společnosti, která je nejméně prestižní. Z výsledků vyplynulo, že nejprestižnější povolání u čtyř respondentů je povolání lékaře, dva respondenti zvolili bankéře, jeden respondent označil pilota a poslední označil profesi manažera. Za nejméně prestižní profese byly v mém výzkumu označeny pokladní v supermarketu, obsluha toalet, politici, zemědělci, popeláři, tiskový mluvčí, pojišťovací agenti a sociální případy. Tuček (2003) se k profesi lékaře vyjadřuje tak, že se jedná o stabilně zajištěnou pozici nejprestižnějšího povolání ve všech zemích a ve všech dobách. Tuček (2011) ve výzkumu *Naše společnost 2011* ještě dodává, že v posledním sociologickém šetření udělilo lékařům 42 % respondentů maximum 99 bodů. Zajímavé je, že prestiž lékařů a lékařek neklesla ani v souvislosti s akcí „*děkujeme odcházíme*“ . Ve výzkumu

Naše společnost 2011 se můžeme také dozvědět, že nejméně prestižními profesemi jsou prodavač, kněz, sekretářka, ministr, uklízečka a na posledním místě se umístil poslanec.

Na otázku „*Co by měl člověk udělat proto, aby se zvýšila jeho pozice na škále prestiže?*“ respondenti nejčastěji odpovídali, že důležité je vzdělání, které pak zvyšuje jejich možnosti k uplatnění. Druhou nejčastější odpovědí byla dobře odvedená práce a poslední odpovědí bylo: „*Důležité je si vyčistit hlavu, srovnat si priority a cíle. Nebýt pohodlný a nebýt alibista. Nejhorší nepřítel člověka je jeho mozek.*“. Tuček (2003) také tvrdí, že nejvyšší dosažené vzdělání je jednou z nejdůležitějších charakteristik kulturní úrovně obyvatelstva kterékoliv společnosti. Dále se také vyjadřuje ke vzdělanostní úrovni jako k základní dimenzi sociálního statusu.

Z odpovědí na otázku, zda hraje roli ve škále prestiže vzdělání, příjem a pozice zaměstnání vyplývá, že nejdůležitější je podle respondentů příjem, pak je vzdělání a nakonec je pozice v zaměstnání. Tři ze čtyř respondentů starších čtyřiceti pěti let odpovídalo, že peníze a vzdělání jsou velice důležité, například odpověď hasiče číslo dva: „*Vzdělání je důležité, aby se člověk stal hasičem profíkem, musí mít minimálně střední školu. Příjem je, taky důležitý a pozice v zaměstnání též. Všechny tři údaje jsou důležité k postupu na žebříčku prestiže.*“.

Poslední otázka, která se vztahovala k tomuto cíli, zněla: „*Jak si myslíte, že Vaši profesi vnímá společnost?*“. Tato otázka potvrzuje výpovědi respondentů, týkající se prestiže jejich profese. Policisté tvrdí, že je společnost vnímá negativně. Hasiči jsou podle svých výroků ve společnosti uznávaní a vnímání kladně. Záchranáři si myslí, že je společnost uznává, tak na půl. A horníci se ve svých odpovědích opět neshodli, mladší horník si myslí, že jeho profese je ve společnosti uznávaná, ale starší horník si to nemyslí.

Jaký vliv má druh vykonávané profese na subjektivně deklarovaný zdravotní stav? K zodpovězení této otázky jsem využila více dílčích otázek, které byly respondenty zodpovězeny dle záznamového archu. Zaměřila jsem se na otázky: „*Jak se subjektivně cítíte po fyzické stránce? Jak se subjektivně cítíte po psychické stránce? Trpíte nějakým onemocněním? Co je příčinou? Má současná práce vliv na Vaše zdraví? Proč? Co nejvíce ovlivňuje Váš zdravotní stav? Došlo k nějakému úrazu v souvislosti*

s výkonem Vaší profese? Dodržujete zásady bezpečnosti a ochrany při práci? Jakým rizikům se při práci vystavujete? “.

Po fyzické stránce se šest z osmi respondentů cítí velmi dobře. Dva respondenti starší čtyřiceti pěti let se cítí dobře. Dále z odpovědí respondentů vyplývá, že sedm z osmi respondentů neuvádí žádné onemocnění. Jediný policista číslo dvě říká: *„Momentálně mám angínu, tak jsem na antibioticích. Jinak mám trošku zvýšený tlak a léčil jsem se i tenisovými lokty. Nejdříve jsem chodil k lékaři s těmi lokty, ten mi doporučil operaci. Pak jsem zkusil homeopata, kterýho jsem si musel pořádně zaplatit, ale už jsem v pohodě. Příčinou byla prý štítná žláza a moje životospráva. S tou životosprávou souhlasím, protože jsem nepil vodu, ale jenom kafe a hodně kouřil cigarety, pak ještě nedostatek spánku a bylo to.“.* Po psychické stránce se čtyři respondenti cítí velmi dobře, tři respondenti dobře a jeden se cítí průměrně. Respondenti toto tvrzení potvrzují i v dalších odpovědích na otázku: *„Má současná práce vliv na Vaše zdraví? Proč? Co nejvíce ovlivňuje Váš zdravotní stav? “.* Pracovníci integrovaného záchranného systému jednoznačně odpovídají, že nejvíce je ovlivňuje stres a psychické vypětí doprovázené jejich zásahy v terénu. Jako příklad poslouží odpověď hasiče číslo dvě: *„Nejvíce nás ovlivňuje asi psychika, při zásahu se setkáváme s utrženými končetinami, těžkými autonehodami. Je vytvářen tlak na mě i na mé kluky. Někdo utápí svůj splín alkoholem. Já si čistím hlavu těžkou prací, to mi pomáhá.“.* Horníky nejvíce ovlivňuje prostředí, ve kterém pracují. Horník číslo jedna odpověděl: *„Samozřejmě, pracuji v prostředí, kde dochází ke změnám vlhkosti a teploty, takže často jsem nachlazený. Pracuji s ropnými látkami a v zakouřeném prostředí, protože opravuji důlní mašinky, a také každý den jsem vystaven radiaci.“.* Horník číslo dvě odpověděl: *„Asi ano, momentálně mě bolí ruce od tahání těžkého materiálu. Určitě také jsem více unaven, ale to je také tím, že mám starosti o rodinu i po finanční stránce. Každý den jsem ve velkém prachu, takže do budoucna vidím asi problém na plicích.“.*

V návaznosti se zdravím jsem respondentům položila i otázku: *„Došlo k nějakému úrazu v souvislosti s výkonem Vaší profese? “.* Na tuto otázku všichni kromě policisty číslo jedna odpověděli kladně. Většina úrazů nebyla vážná, většinou se jednalo o naražené horní končetiny nebo hrudník a menší škrábance či oděrky. Vážnější úraz měl

záchranář číslo dvě, u kterého při zásahu došlo k perforaci bubínku, horník číslo jedna měl naštípnutý palec na horní končetině a horník číslo dvě měl roztrženou kůži v oblasti obličeje, kterou bylo nutno zašít. K nejhoršímu úrazu došlo u hasiče číslo dvě: *„Bylo ohlášeno zakouření v domě asi tři sta metrů od základny, v té době jsme sloužili na směně dva. Okamžitě jsme jeli do toho domu, kde jsme z domu vytáhli starou ženu, a když jsem se vracel do domu, jestli tam není ještě nějaká osoba, bouchla naproti mě plynová bomba. Měl jsem na sobě kuklu i helmu, ale i tak jsem měl velké popáleniny v oblasti obličeje a krku.“*. Z výpovědí respondentů vyplývá, že k vážnějším úrazům došlo u respondentů starších čtyřiceti pěti let.

S úrazem souvisí i další otázka, kterou jsem respondentům položila a to: *„Dodržujete zásady bezpečnosti a ochrany při práci? Jakým rizikům se při práci vystavujete?“*. Jediní hasiči odpověděli, že používají vždy ochranné pomůcky a dodržují bezpečnost. Policista číslo dva, záchranář číslo dvě a uranový horník číslo dva, tedy respondenti starší čtyřiceti pěti let nedodržují vždy zásady bezpečnosti a nenosí vždy ochranné pomůcky, ale všichni si jsou vědomi rizika ohrožení zdraví a života. Zajímavá byla odpověď uranového horníka číslo dvě: *„Většinou používám všechny pomůcky až na respirátor. Dozimetr nosím pravidelně, ale nebalím si ho do igelitových sáček, jak někteří kolegové, aby měli nižší hodnoty. Ale stalo se mi, že jsem dostal pokutu za to, že jsem měl vyšší naměřené hodnoty na dozimetru. Nevím, jaké to byly hodnoty, jestli to byla vyšší radiace nebo prašnost, nicméně jsem dostal pokutu 500 Kč. Dřív se dělalo to, že pokud měl někdo vyšší hodnoty, musel zůstat na povrchu a nesměl sfárat, a proto měl také nižší plat, proto také někteří kolegové si dozimetr balí, aby tomuhle zabránili. Ale teď dostanete pokutu, co je to za spravedlnost.“*. V závěru třetího cíle můžeme tedy říci, že k vážnějším úrazům došlo u respondentů starších čtyřiceti pěti let a to i z důvodu, že nedodržují vždy zásady bezpečnosti a nepoužívají vždy ochranné pomůcky.

Pokud se zaměříme na otázky, které byly vytvořeny na doplnění výzkumu, pak zjistíme, že největší motivací pro pracovníky integrovaného záchranného systému k výkonu jejich zaměstnání byla potřeba či odhodlání pomáhat jiným lidem. U horníků se jejich motivace liší, největším motivem pro horníky byly peníze. Když jsem se

respondentů ptala, zda jsou spokojeni se svým finančním ohodnocením, pak šest z osmi respondentů odpovědělo, že jsou spíše nespokojeni. Spíše spokojeni jsou pouze záchranář číslo dvě a uranový horník číslo jedna. Zajímavé ale je, že všichni kromě horníků a policisty číslo dvě chtějí i nadále profesi vykonávat do doby, pokud je to bude bavit nebo jim to zdraví dovolí. Uranoví horníci v podstatě čekají jen do doby, než uplyne expoziční doba a oni dostanou výsluhový příspěvek. Podobně to vnímá i policista číslo dvě, který čeká též na uplynutí doby, než mu bude přiznán výsluhový příspěvek. Což znamená, že i když jsou respondenti nespokojeni s finančním ohodnocením, chtějí v práci i nadále pokračovat, tedy kromě horníků, kteří hlavní motivaci k práci vidí v penězích, proto ještě tak pět let budou v této profesi (do konce expoziční doby), a pak si najdou jiné zaměstnání.

Na otázku, zda by si svoji profesi zvolili znovu, téměř všichni odpověděli kladně až na záchranáře číslo dvě, ten by si znovu vybral profesi jinou, chtěl by se stát lékařem. Respondenti jsou se současnou profesí v různé míře spokojeni kromě záchranáře číslo dvě a uranového horníka číslo dvě, tito dva respondenti jsou nespokojeni. Záchranář číslo dvě je velmi nespokojen: *„Mám se toho ještě hodně, co učit a to po stránce profesní a intelektuální. Kdybych byl spokojený, byl bych duševní důchodce.“*. Uranový horník číslo dva je spíše nespokojen se současnou profesí: *„Protože mám nízký plat na to, co každý den dělám a navíc poslední dobou je silný tlak ze strany vedení. Mám dojem, že příplatky jsou podle obličeje.“*

Všichni respondenti se shodli na tom, že jsou v různé míře spokojeni se vztahy na pracovišti. Ale co se týká spokojenosti s pracovními podmínkami, jsou respondenti spíše nebo průměrně spokojeni, tedy kromě dvou. Spíše nespokojen je policista číslo dvě: *„Snížili nám plat o deset procent, sebrali nám příplatky za svátky. Co říct? Je to byrokracie, podle vedení je strach nejlepším donucovacím prostředkem.“*. Záchranář číslo dvě je s pracovními podmínkami velmi nespokojen: *„Nedívám se na peníze při výjezdech, šetřit na pacientech nechci. Poskytují kvalitní péči všem a ne podle ceny léčiv.“*

Zajímavé jsou i doplňující otázky, které byly do výzkumu zahrnuty, pro zjištění pracovních povinností jednotlivých profesí. Ptala jsem se respondentů, jak vypadá jejich

běžný pracovní den, a jak vypadá extrémně náročný pracovní den. Pracovní náplň se liší v porovnání jednotlivých profesí, ale i jednotlivých respondentů. Většina respondentů při popisu extrémně náročného pracovního dne zavzpomínala na nejhorší zážitky jejich pracovní kariéry. Pokud můžu ohodnotit zážitky jednotlivých respondentů, tak se ani nedivím, že jsou vystaveni takové psychické zátěži a stresu. Ba naopak divím se, že jejich odpovědi na otázku subjektivní vnímání psychického zdraví odpovídali, že se cítí velmi dobře až průměrně. Po té co jsem jednotlivé zážitky vyposlechla, chápu, že se jedná o výlučně mužské profese a není to jen proto, že ženy nejsou tak fyzicky zdatné, ale především proto, že málo která žena by dokázala přejít s mávnutím ruky pohled na části těl rozmetané několik metrů na silnici nebo by zvládla pohled na hořící těla mužů, kterým nemůžete pomoci.

V rozhovorech jsem se nadstandardně ptala pracovníků Policie České republiky, Hasičského záchranného sboru České republiky a zdravotnické záchranné služby na to, jak vnímají práci svých kolegů z integrovaného záchranného systému. Tato otázka nemohla být do záznamového archu zařazena z důvodu neopodstatněnosti položené otázky v případě uranových horníků, kteří nejsou součástí integrovaného záchranného systému.

Z výpovědí policistů vyplývá, že se cítí být součástí týmu při práci v terénu. Policista číslo jedna hodnotí profesi hasičů na prvním stupni v důležitosti u zásahu, pozici číslo dvě přiřazuje záchranářům a poslední třetí příčku přisuzuje Policii ČR.

Záchranáři se ke kolegům vyjádřili tak, že spolupráce s hasiči je skvělá a bezproblémová. Záchranář číslo jedna hodnotí spolupráci s hasiči jako profesionální, ale spolupráci s policisty hodnotí výrazně hůře. Záchranář číslo dvě se k policistům vyjádřil tak, že při zásahu v terénu *„dělají zmatky a s profesionálního hlediska si policistů neváží, protože ho nepřesvědčili o své odbornosti“*. Dále se vyjádřil k situaci u zásahu tím způsobem, že nejlepší je, když první na místo přijedou hasiči, pak oni a nakonec policisté. Záchranář číslo dvě policisty ohodnotil z možných sta procent hodnotou šedesát, spíše proto, že podle něj *„policisté zmatkují při zásazích, hlavně po stránce organizace dopravy na místě nehody, především na dálnici. Když kolem vás*

jezdí kamiony vysokou rychlostí, tak máte strach i o svůj život a policisté s tím nic nedělají“.

Hasiči se k práci záchranářů vyjádřili tak, že je to především o lidech. Spolupráce s lékaři a záchranáři je lepší, než s policisty. Hasič číslo dvě se k policistům vyjádřil v tom smyslu, že policisté mají menší zodpovědnost a hůř na ně společnost nahlíží. Také dodává, „*policisté umí degradovat osobnost, pokud je u zásahu naštvete a později vás potkají na silnici, tak vám to pěkně vrátí zpět“*. Hasič číslo dvě při rozhovoru hodnotil schéma integrovaného záchranného systému, které je podle jeho názoru skvěle propracovaný. Dále ještě dodal, že hasičské vybavení po technické stránce je o dvacet let zastaralé oproti zahraničním hasičským sborům.

6 ZÁVĚR

Diplomová práce s názvem „*Sociální status podmíněný prací*“ se zabývá subjektivním vnímáním sociálního statusu respondentů, se zaměřením na vliv profese vůči jejich zdraví.

Cílem diplomové práce bylo zjistit, jak vybraní respondenti subjektivně vnímají svůj sociální status, zda vybrané struktury zaměstnání mají vliv na sociální status respondenta, a jaký vliv má druh vykonávané profese na subjektivně deklarovaný zdravotní stav. V práci jsem stanovila následující výzkumné otázky:

Jaký je subjektivní sociální status respondentů? Výzkum ukázal, že většina respondentů hodnotí svůj sociální status na střední sociální pozici, což potvrzuje vnímání většinové společnosti v České republice.

Mají vybrané struktury zaměstnání vliv na sociální status respondenta? V tomto výzkumu mezi struktury zaměstnání bylo zahrnuto vzdělání, příjem a pozice v zaměstnání. Z výsledků vyplývá, že všechny tyto struktury jsou důležité pro sociální status oslovených respondentů. Na prvním místě je podle respondentů příjem, pak je vzdělání a nakonec pozice v zaměstnání. Pokud by chtěl člověk docílit zvýšení pozice na škále prestiže, pak je podle respondentů nejdůležitější vzdělání a zvýšení kvalifikace. Vzdělání má i spojitost s nejlépe hodnocenou profesí na škále prestiže. Respondenti označili jako nejprestižnější profesi lékaře s nadprůměrným platovým ohodnocením a s vysokoškolským vzděláním. Své profese respondenti hodnotili různě, hasiči mají za to, že jejich profese je prestižní. Záchranáři se hodnotí v prestiži někde v polovině škály. Uranoví horníci se na své prestiži neshodli, jeden horník si myslí, že pracuje v prestižní profesi a druhý si to nemyslí. Policisté se shodli na tom, že jejich profese prestižní není.

Má vykonávaná profese vliv na subjektivně deklarovaný zdravotní stav? Výzkum ukázal, že všechny profese, které byly do výzkumu zahrnuty, mají vliv na zdravotní stav respondentů. Všichni respondenti jsou prakticky každý den ve výkonu své profese ohroženi na životě a na zdraví. Pracovníky integrovaného záchranného systému nejvíce ovlivňuje stres a psychické vypětí, které doprovází jejich práci v terénu. Horníky nejvíce ovlivňuje pracovní prostředí, jelikož jsou vystaveni každý den radiaci a prachu. Dále výzkum prokázal, že kromě hasičů, respondenti nedodržují zásady bezpečnosti

práce a nepoužívají vždy ochranné pracovní pomůcky. Proto také všichni respondenti s výjimkou policisty číslo jedna utrpěli úraz, v souvislosti s výkonem profese. Pracovní úrazy byly vážnější v případě respondentů starších čtyřiceti pěti let. Na základě těchto zjištění byla stanovena hypotéza H1: **Čím delší je doba vykonávané profese, tím horší je zdravotní stav pracovníků.**

Přínos své práce spatřuji v zjištění subjektivního sociálního statusu oslovených respondentů ve vnímání jejich profese a vlivu na jejich zdravotní stav. Práce by mohla sloužit jako zdroj informací pro zvýšení povědomí o těchto profesích, dále by mohla sloužit jako zpětná vazba pro odbornou a zainteresovanou veřejnost. Práce může být využita jako studijní materiál pro studenty či absolventy Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- 1) BURIÁNEK, Jiří, 2001. *Sociologie: pro střední školy a vyšší odborné školy*. Vyd. 2. Praha: Fortuna, 126 s. Učebnice (Fortuna). ISBN 80-716-8754-5.
- 2) DUFFKOVÁ, Jana, Lukáš URBAN a Josef DUBSKÝ, 2008. *Sociologie životního stylu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 237 s. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-807-3801-236.
- 3) HAVLÍK, Radomír, 2007. *Úvod do sociologie*. 5. vyd. Praha: Karolinum, 128 s. ISBN 978-802-4613-857.
- 4) JANDOUREK, Jan, 2001. *Sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 285 s. ISBN 80-717-8535-0.
- 5) JANDOUREK, Jan, 2003. *Úvod do sociologie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 231 s. ISBN 80-717-8749-3.
- 6) MACHONIN, Pavel a Milan TUČEK, 1996. *Česká společnost v transformaci: k proměně sociální struktury*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakl., 364 p. Studie Slon, sv. 11. ISBN 80-858-5017-6.
- 7) ŠANDEROVÁ, Jadwiga, 2000. *Sociální stratifikace: problém, vybrané teorie, výzkum*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 172 s. ISBN 80-246-0025-0.
- 8) KUBÁTOVÁ, Helena, 2010. *Sociologie životního způsobu*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 272 s. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-2456-0.
- 9) ELIAS, Norbert, 2006. *Spoločnosť individuí*. 1. vyd. Překlad Ladislav Šimon. Bratislava: Kalligram, 254.s. Anthropos. ISBN 80-714-9853-X.
- 10) KATRŇÁK, Tomáš, 2005. *Třídní analýza a sociální mobilita*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 211 s. Sociologická řada, sv. č. 2. ISBN 80-732-5067-5.

- 11) MARX, Karel a Bedřich ENGELS, 1958. *Spisy sv. 3: Německá ideologie*. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 664 s.
- 12) WEBER, Max, 1997. *Autorita, etika a společnost: pohled sociologa do dějin*. 1. čes. vyd. Překlad Jan Škoda. Praha: Mladá fronta, 294 s. Souvislosti (Mladá fronta), sv. 11. ISBN 80-204-0611-5.
- 13) DANICS, Štefan, 2009. *Základy sociologie a politologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 346 s. ISBN 978-807-3802-257.
- 14) LOUŽEK, Marek, 2005. *Max Weber*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 753 s. ISBN 80-246-0812-X.
- 15) WEBER, Max, 2002. *Wirtschaft und Gesellschaft: Grundriss der verstehenden Soziologie*. 5., rev. Aufl., Studienausg., [Nachdr.]. Tübingen: Mohr-Siebeck, ISBN 31-614-7749-9.
- 16) *Sexualizovaná realita pracovních vztahů: analýza sexuálního obtěžování v České republice*. 2006. Vyd. 1. Editor Alena Křížková. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 156 s. ISBN 80-733-0090-7.
- 17) TUČEK, Milan, 2003. *Dynamika české společnosti a osudy lidí na přelomu tisíciletí*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakl., 428 p. Studie (Sociologické nakladatelství), sv. 37. ISBN 80-864-2922-9.
- 18) SIGMUND, Drahomír, 2011. *Fungování zdravotnické záchranné služby v České republice*. *Rescue*. roč. 5, č. 2011, s. 14-16. ISSN 1212-0456.
- 19) *Aplikovaná sociální psychologie II*. 2001. Vyd. 1. Praha: Grada, ISBN 80-247-0042-5.
- 20) BÁRTLOVÁ, Sylva, 2005. *Sociologie medicíny a zdravotnictví*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada, 188 s. ISBN 80-247-1197-4.

- 21) DAVIDOVÁ, Eva, 2010. *Kvalita života a sociální determinanty zdraví u Romů v České a Slovenské republice*. Praha: Triton, 251 s. ISBN 978-807-3874-285.
- 22) NAVRÁTIL, Pavel, 2003. *Romové v české společnosti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 223 p. ISBN 80-717-8741-8.
- 23) *Postoje k imigrantům*. 2009. 1. vyd. Editor Yana Leontiyeva, Martin Vávra. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 121 s. ISBN 978-807-3301-736.
- 24) ČELEDOVÁ, Libuše, 2010. *Výchova ke zdraví*. 1. vyd. Praha: Grada, 128s. ISBN 978-80-3213-8.1.
- 25) MIOVSKÝ, Michal, 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 332 s. ISBN 80-247-1362-4.
- 26) REICHEL, Jiří, 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 184 s. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3006-6.
- 27) VACKOVÁ, Jitka, 2012. *Zdravotně sociální aspekty života imigrantů v České republice*. 1. vyd. V Praze: Triton, 301 s. ISBN 978-80-7387-514-5.
- 28) KEBZA, Vladimír, 2005. *Psychosociální determinanty zdraví*. Vyd. 1. Praha: Academia, 263 s. ISBN 80-200-1307-5.
- 29) HENDL, Jan, 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 407 s. ISBN 80-736-7040-2.
- 30) Ústní sdělení Jiřího Mahla (2012), technik na úseku OSE (opravy, stroje, elektro), GEAM odštěpný závod Dolní Rožínka, 14.6.2012
- 31) MACHONIN, Pavel. *Česká společnost a sociologické poznání: (problémy společenské transformace a modernizace od poloviny šedesátých let 20. století do současnosti)*. Vyd. 1. Praha: ISV, 2005, 286 s. Sociologie (ISV). ISBN 80-866-4239-9.

Internetové zdroje:

- 32) POLICIE ČR. *Policie České republiky* [online]. 2010, 6. června 2012 [cit. 2012-06-6]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/>
- 33) GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČR. *Hasičský záchranný sbor České republiky* [online]. 2010, 12. června 2012 [cit. 2012-06-12]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/default.aspx>
- 34) BEREČ, Jiří. Zdravotnická záchranná služba. In: Asociace řidičů Zdravotnických záchranných služeb a Integrovaného záchranného systému České republiky [online]. 14. listopadu 2011. 2011, 12. června 2012 [cit. 2012-06-12]. Dostupné z: <http://www.ar-zzs.cz/slozky-izs-cr/zdravotnicka-zachranna-sluzba/> Sigmund Drahomír, Fungování zdravotnické záchranné služby v České republice, časopis rescue, 5/2011, str. 14-16
- 35) Zdravotnický záchranář. In: Průvodce světem povolání [online]. 2010. vyd. 2010, 8. července 2011 [cit. 2012-06-13]. Dostupné z: <http://www.occupationsguide.cz/cz/povol/povolani.aspx?Par=928.htm>
- 36) SIGMUND, Drahomír. Výsluhový příspěvek asi fakt bude. In: Komora záchranářů zdravotnických záchranných služeb České republiky [online]. 28. 11. 2008. 2008, 13. června 2012 [cit. 2012-06-13]. Dostupné z: <http://www.komorazachranaru.cz/aktuality.php?aktualita=344>
- 37) MONTÁNNÍ SPOLEČNOST ZDAŘ BŮH. *Zdař Bůh.cz* [online]. 2011, 13. června 2012 [cit. 2012-06-13]. Dostupné z: <http://www.zdarbuh.cz/>
- 38) JEŽ, Jiří. Sanace následů těžby a úpravy uranové rudy v oblasti Dolní Rožínky. In: *DIAMO státní podnik Stráž pod Ralskem* [online]. 2000, 10. října 2001 [cit. 2012-06-14]. Dostupné z: <http://slon.diamo.cz/hpvt/2008/sanace/S01.pdf>
- 39) Důvěra v policii v posledních třech letech roste, propad důvěry v nezaujatost soudů se zastavil. STEM-STŘEDISKO EMPIRICKÝCH VÝZKUMŮ. *TEM-*

Středisko empirických výzkumů: Tisková informace z výzkumu STEM Trendy 06/2011 [online]. 2011, 18. listopadu 2011 [cit. 2012-06-14]. Dostupné z: <http://www.stem.cz/clanek/2238>

- 40) NOVÝ, Petr. Policie České republiky. In: *Novinky.cz* [online]. 2010, 12. března 2010 [cit. 2012-06-16]. Dostupné z: <http://tema.novinky.cz/policie-ceske-republiky>
- 41) VELÍČKO, Jiří. *Statistická ročenka 2011: Požární ochrana, Integrovaný záchranný systém, Hasičský záchranný sbor ČR* [online]. Praha: POLYGRAF, 2012, 10. března 2012 [cit. 2012-06-22]. Příloha časopisu 112 číslo 3/2012. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/statisticke-rocenky-hasicskeho-zachranneho-sboru-cr.as>
- 42) KERLES, Marek. Průzkum: Češi nejvíce věří hasičům, nejméně politikům. In: *Lidovky.cz* [online]. 25. března 2012. Praha, 2012, 16. června 2012 [cit. 2012-06-16]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/cesi-nejvice-veri-hasicum-nejmene-politikum-fz5-/In_domov.asp?c=A120322_132817_In_domov_rka
- 43) ČERVENKA, Jan. Prestiž povolání: Naše společnost 2004. In: *Sociologický ústav AV ČR* [online]. 3. ledna 2005. 2005b, 18. března 2006 [cit. 2012-06-22]. Dostupné z: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100431s_eu50103.pdf
- 44) ŠKODOVÁ, Markéta. Prestiž povolání: Naše společnost 2007. In: *Sociologický ústav AV ČR* [online]. 28. června 2007. 2007, duben 2008 [cit. 2012-06-22]. Dostupné z: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100704s_eu70628.pdf
- 45) TABERY, Paulína. Prestiž povolání: Naše společnost 2008. In: *Sociologický ústav AV ČR* [online]. 29. srpna 2008. 2008, 13. duben 2009 [cit. 2012-06-22]. Dostupné z: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100819s_eu80829.pdf
- 46) ČERVENKA, Jan. Prestiž povolání z pohledu veřejného mínění: Naše společnost 2004. In: *Sociologický ústav AV ČR* [online]. 2005a, leden 2006 [cit. 2012-06-22]. Dostupné z:

http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a3924/f11/100026s_Cervenka-prestiz.pdf

- 47) ČERVENKA, Jan. Prestiž povolání: Naše společnost 2006. In: *Sociologický ústav AV ČR* [online]. 20 říjen 2006. 2006, 12. ledna 2007 [cit. 2012-06-22]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a3332/f3/100605s_eu61020a.pdf
- 48) TUČEK, Milan. Prestiž povolání: Naše společnost 2011. In: *Sociologický ústav AV ČR* [online]. 2011, 20. června 2012 [cit. 2012-06-22]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a3898/f3/101176s_eu110725.pdf
- 49) SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ: Snížení nerovnosti v oblasti zdraví v EU. In: *KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ* [online]. V Bruselu, 2009, 12. října 2009 [cit. 2012-06-19]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/socio_economics/documents/com2009_cs.pdf
- 50) ŠPLÍCHALOVÁ a TOMÁŠKOVÁ. Ukazatele zdravotního stavu a indikátory socioekonomické deprivace v epidemiologických studiích. In: *Konstrukce socioekonomického deprivčního indexu pro analýzu rutinně sbíraných dat o zdravotním stavu* [online]. Ostrava: Zdravotní ústav se sídlem v Ostravě, 2006, 14. června 2007 [cit. 2012-06-18]. Dostupné z: <http://www.zuova.cz/projekty/sesindexy/sesindexy007clanek.pdf>
- 51) MARMOT, Michael, Jessica ALLEN a Peter GOLDBLATT. A social movement, based on evidence, to reduce inequalities in health. In: *Journal homepage* [online]. 18. srpen 2010. London: Department of Epidemiology and Public Health, University College London, 2010, 20. říjen 2011 [cit. 2012-06-

20]. Dostupné z:
http://www.sciencedirect.com/science?_ob=MiamiImageUrl&_cid=271821&_user=3508089&_pii=S0277953610005447&_check=y&_origin=search&_zone=rslt_list_item&_coverDate=20101031&wchp=dGLbVlSzSkWb&md5=6f483b77f102743699743cd5401636d8/1s2.0S0277953610005447-main.pdf

52) Klasifikace zaměstnání CZ- ISCO. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Český statistický úřad* [online]. 2012, 12. února 2012 [cit. 2012-06-22]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/klasifikace_zamestnani_%28cz_isco%29

53) Metodické centrum pro klasifikaci zaměstnání CZ-ISCO. *ISPV- INFORMAČNÍ SYSTÉM O PRŮMĚRNÉM VÝDĚLKU* [online]. 2011, 1. ledna 2011 [cit. 2012-06-22]. Dostupné z: <http://www.ispv.cz/cz/Metodicke-centrum-CZ-ISCO.aspx>

54) KŘOVÁK. Sdělení Českého statistického úřadu ze dne 16. června 2010 o zavedení Klasifikace zaměstnání (CZ-ISCO). In: *Český statistický úřad* [online]. 16. června 2010. 2010, 11. ledna 2012 [cit. 2012-06-22]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/sdeleni_csu_ze_dne_16_cervna_2010_o_zavedeni_klasifikace_zamestnani_%28cz_isco%29.

8 KLÍČOVÁ SLOVA

Práce

Pracovníci Hasičského záchranného sboru České republiky

Pracovníci Policie České republiky

Pracovníci uranových dolů

Pracovníci Zdravotnické záchranné služby

Sociální status

Zdravotní stav

9 PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Počet tříd, skupin, podskupin a kategorií v klasifikaci CZ-ISCO a KZAM-R

Příloha č. 2: Záznamový arch pro rozhovor s respondenty

Příloha č. 1: Počet tříd, skupin, podskupin a kategorií v klasifikaci CZ-ISCO a KZAM-R

Tabulka č. 1: Počet tříd, skupin, podskupin a kategorií v klasifikaci CZ-ISCO a KZAM-R

Hlavní třídy	Třídy		Skupiny		Podskupiny		Kategorie (Jednotky)	
	ISCO	KZAM	ISCO	KZAM	ISCO	KZAM	ISCO	KZAM
0 Zaměstnanci v ozbrojených silách	3	1	3	1	3	1	8	6
1 Zákonodárci a řídící pracovníci	4	3	11	8	31	41	129	290
2 Specialisté	6	4	27	18	92	92	340	525
3 Techničtí a odborní pracovníci	5	4	20	23	84	90	301	572
4 Úředníci	4	2	8	7	28	26	68	150
5 Pracovníci ve službách a prodeji	4	2	13	9	40	28	114	154
6 Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství	3	2	9	6	18	19	30	102
7 Řemeslníci a opraváři	5	4	14	16	66	61	170	640
8 Obsluha strojů a zařízení, montéři	3	3	14	21	40	87	139	603
9 Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	6	3	11	10	32	37	63	174
Celkem	43	28	130	119	434	469	1362	3216

Zdroj: ISPV- *INFORMAČNÍ SYSTÉM O PRŮMĚRNÉM VÝDĚLKU* [online]. 2011, 1. ledna 2011 [cit. 2012-06-22]. Dostupné z: <http://www.ispv.cz/cz/Methodicke-centrum-CZ-ISCO.aspx>

Příloha č. 2: Záznamový arch pro rozhovor s respondenty

Záznamový arch pro respondenty

1. Rok narození .....

2. Jaký je Váš rodinný status?
  - ženatý
  - svobodný
  - v nesezdaném soužití
  - rozvedený
  - vdovec

VZDĚLÁNÍ A PRÁCE

3. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
  - základní vzdělání
  - středoškolské vzdělání – výuční list
  - středoškolské vzdělání – maturita
  - vyšší odborné vzdělání – absolutorium
  - vysokoškolské vzdělání – bakalářské
  - vysokoškolské vzdělání – magisterské, inženýrské
  - postgraduální vzdělání

4. V jakém oboru jste vzdělán?

5. Kde pracujete?

6. Jaká je Vaše pozice v zaměstnání?

7. Jak dlouho pracujete v současné profesi? Jaká byla Vaše původní profese?

8. Jste se svou současnou profesí spokojen? Proč?

- velmi spokojen
- spíše spokojen
- průměrně spokojen
- spíše nespokojen
- velmi nespokojen

9. Co Vás motivovalo k výběru této profese (seřad'te jednotlivé motivy podle intenzity působení)? Zvolil byste si znovu tuto profesi?

10. Jak dlouho Vaši profesi chcete vykonávat?

11. Jste spokojen s pracovními podmínkami? Proč?

- velmi spokojen
- spíše spokojen
- průměrně spokojen
- spíše nespokojen
- velmi nespokojen

12. Dodržujete zásady bezpečnosti a ochrany při práci? Jakým rizikům se při práci vystavujete?

13. Jste spokojen se vztahy na pracovišti (vztah s vedoucím, vztahy se spolupracovníky)?

- velmi spokojen
- spíše spokojen
- průměrně spokojen
- spíše nespokojen
- velmi nespokojen

14. Jste spokojen se svým finančním ohodnocením?

- velmi spokojen
- spíše spokojen
- průměrně spokojen
- spíše nespokojen
- velmi nespokojen

ZDRAVÍ

15. Jak se subjektivně cítíte po fyzické stránce?

- velmi dobře
- dobře
- průměrně
- špatně
- velmi špatně

16. Jak se subjektivně cítíte po psychické stránce?

- velmi dobře
- dobře
- průměrně
- špatně
- velmi špatně

17. Trpíte nějakým onemocněním? Co je příčinou?

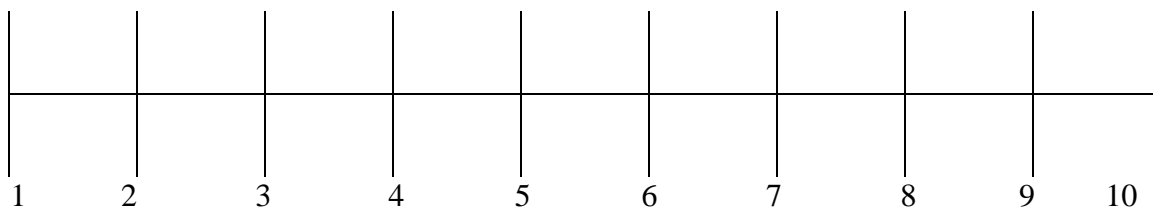
18. Má současná práce vliv na Vaše zdraví? Proč?

19. Co nejvíce ovlivňuje Váš zdravotní stav?

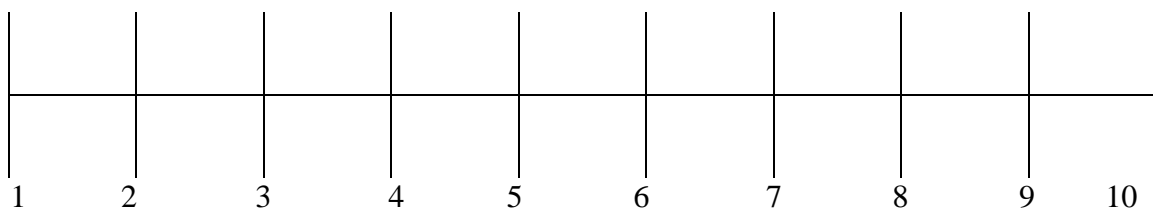
20. Došlo k nějakému úrazu v souvislosti s výkonem Vaší profese?

SUBJEKTIVNÍ SOCIÁLNÍ STATUS

21. Kdybyste se měl umístit na pomyslném sociálním žebříčku, který by měl škálu od 1 do 10, přičemž 10 by bylo nejvyšší sociální postavení. Kam byste se přiřadil?

22. Jaká je podle Vás prestiž Vašeho povolání (přiřaďte se k některému číslu na škále, kdy 10 znamená nejvyšší prestiž)? Proč?

23. Co má vliv na to, že jste se označil pod takovým číslem na škále prestiže?

24. Koho byste zařadil na škále pod číslo 1 a pod číslo 10? Jaké má podle Vás takový člověk vzdělání a příjem?

25. Co by měl člověk udělat proto, aby se zvýšila jeho pozice na škále prestiže?

26. Hraje roli ve vaší škále prestiže vzdělání, příjem nebo pozice v zaměstnání? Jakou?

27. Jak si myslíte, že Vaši profesi vnímá společnost?

DOPLŇUJÍCÍ OTÁZKY

28. Popište mi svůj běžný pracovní den?

29. Jak vypadá Váš extrémně náročný pracovní den?